

UNIVERSITY STUDIES

published by the
UNIVERSITY of CINCINNATI

FORUM CONCHE

FUERO DE CUENCA

THE LATIN TEXT OF THE MUNICIPAL CHARTER AND LAWS OF
THE CITY OF CUENCA, SPAIN

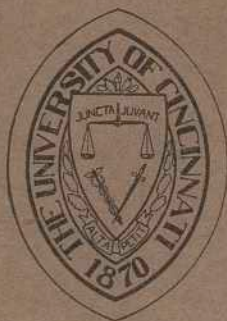
Edited with an Introduction and Critical Notes by
GEORGE H. ALLEN, Ph.D.

Assistant Professor of Latin in the University of Cincinnati

IN TWO PARTS

PART I

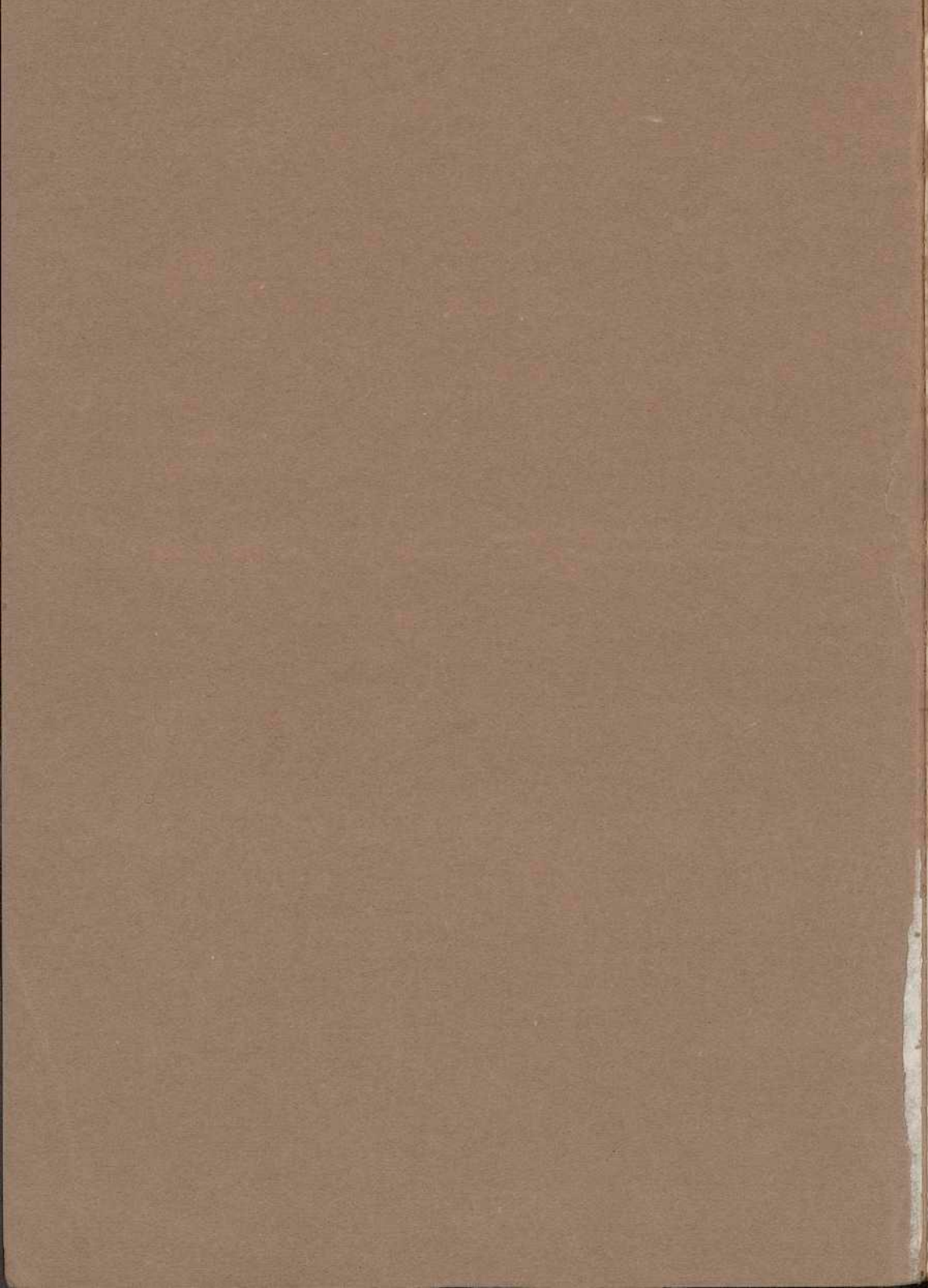
Introduction, Prefatio, Capitula I—XIV

SERIES II, VOL. V, No. 4

NOVEMBER-DECEMBER, 1909

Issued Bi-Monthly
from the
UNIVERSITY PRESS
BURNET WOODS · CINCINNATI

R 5-47(17)
100243

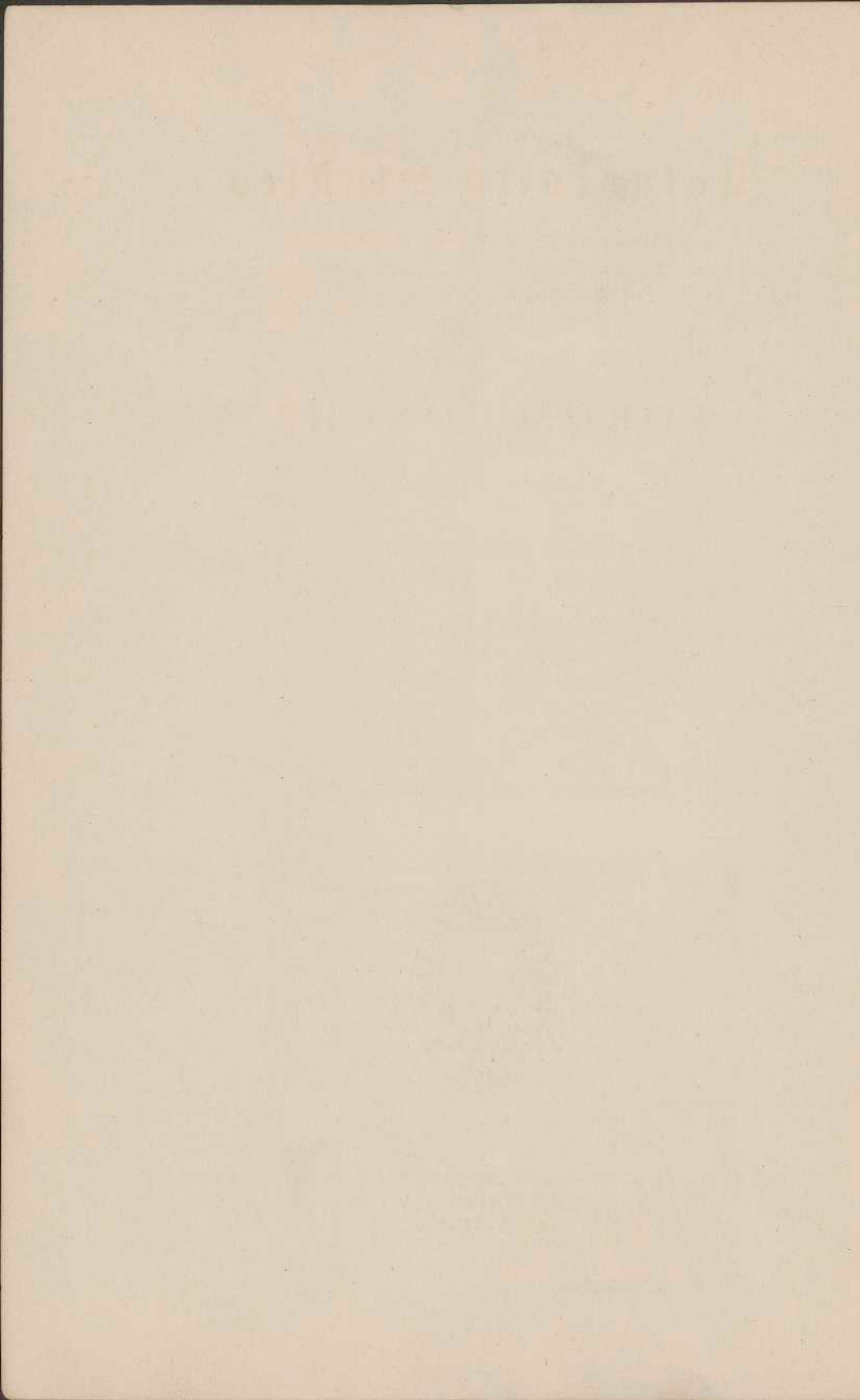
University of Cincinnati

UNIVERSITY STUDIES

The University Press, Cincinnati, Ohio.

Señor D. Rogelio Sanchez Catalan
Cuenca Spain.

University Studies

Published by the University of Cincinnati

SERIES II.

NOVEMBER-DECEMBER, 1909.

VOL. V, No. 4

FORUM CONCHE

FUERO DE CUENCA

THE LATIN TEXT OF THE MUNICIPAL CHARTER AND LAWS OF
THE CITY OF CUENCA, SPAIN

Edited with an Introduction and Critical Notes by

GEORGE H. ALLEN, Ph.D.

Assistant Professor of Latin in the University of Cincinnati

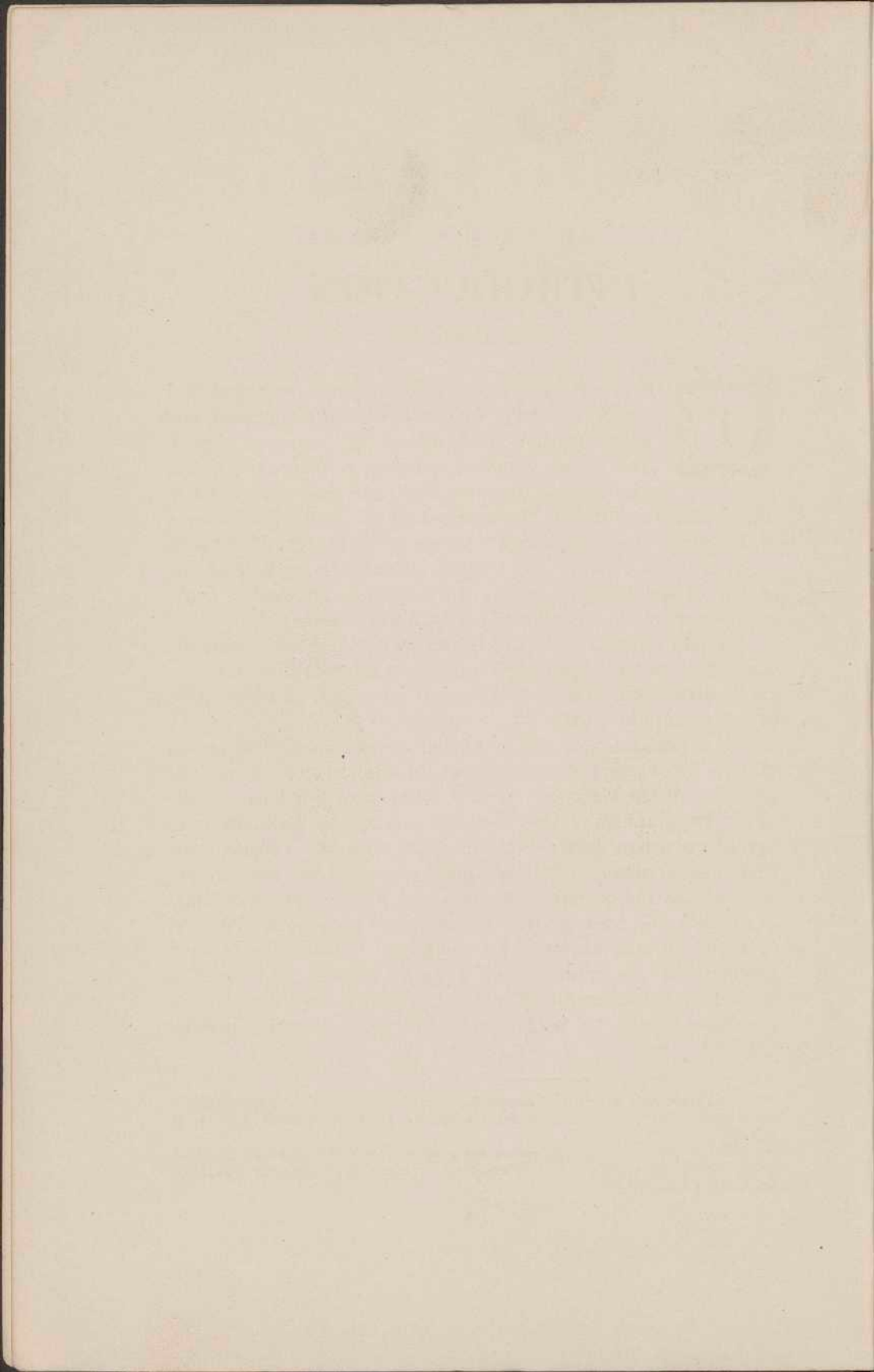
IN TWO PARTS

PART I

Introduction, Prefatio, Capitula I—XIV

ISSUED BI-MONTHLY
FROM THE UNIVERSITY PRESS
CINCINNATI, OHIO

INTRODUCTION.

THE expression *fuero* (Lat. forum) was employed in a variety of ways in connection with judicial and administrative institutions in medieval Spain. The word signified particular dispositions and privileges as distinguished from general legislation, usages which continuous observance had endowed with the force of unwritten law, special rights possessed by individual subjects or those of a class or corporation collectively as well as the system of procedure by means of which these immunities could be made effective, and all kinds of local franchises.¹

A very important class of *fueros* consisted of the documents conferring valuable privileges upon certain localities and districts, establishing the foundations of municipal administration or even local autonomy.

It is probable that the municipal corporations of the period of the *Reconquista* developed out of the council or judicial assembly of the Germanic peoples (*conventus publicus vicinorum*.) Geographically the medieval *concejo* or *municipio* embraced an urban center (*villa* or *urbs*) with the adjacent surrounding territory. This had been separated by special concession from the county (*comitatus*, *condado*) or feudal holding, of which it had been a part; or else it had been constituted out of royal domain acquired by conquest. Within the favored precincts of the municipality a judge (*iudex*) and *alcaldes*, elected by the assembly of burghers (*vicini*), took the place of the royal *comes*, or feudal lord, and their assisting judicial officers.²

---

¹Cf. Martinez Marina, *Ensayo historico-crítico sobre la Legislación y principales Cuerpos legales de los Reinos de León y Castilla*, vol. 1, p. 118 ff.

²Cf. E. de Hinojosa, *Estudios sobre la Historia del Derecho*, Madrid, 1903, which contains an article entitled "Origen del Regimen municipal en León y Castilla."

We frequently encounter the term *cartas pueblas* employed together with *fueros*,¹ and the two are sometimes confused. *Cartas pueblas* were agreements respecting tenure and revenue between the feudal lord and those who inhabited portions of his fief or holding. They were in effect contracts by means of which reciprocal rights were guaranteed. Many so-called *fueros* were merely instruments bestowing lands and revenues on individuals, churches, or monasteries.

The oldest municipal *fuero* known is the charter of León and its adjacent territory (*terminus*, *termino*), granted in 1020 A.D. It consisted of only thirty laws, but became the model for similar *fueros* throughout the kingdom of León.

The *fuero* of Logroño in 1133 was likewise very concise. Being granted successively to neighboring cities it came to be almost a common code for the Rioja district and also for the Basque country.

The municipal *fueros* were all very short until the second half of the twelfth century, containing only the most necessary administrative regulations with a few civil and penal laws. They must have been considered as strictly supplementary, either to the general code, or else to local usages which had the force of law. But during the second half of the eleventh century and in the twelfth the *fueros* became suddenly very extensive and contained an assemblage of provisions extending over every department of law—political, judicial, civil, penal, mercantile, etc.

Down to this period the old legal code of the Visigothic monarchy, the *Forum Iudicum*, later *Fuero Juzgo*, had remained, nominally at least, the general law of León and Castile. It would seem, however, that this collection had fallen into great neglect, and that in parts of the country its provisions had become obsolete, inasmuch as some of the kings conferred it by formal act as a municipal *fuero*.²

If the Visigothic code lapsed into partial oblivion during the course of the Middle Ages, a body of legal usages must have been gradually elaborated to take its place and must

¹Cf. Muñoz y Romero, *Collección de Fueros y Cartas pueblas municipales*, vol. 1, Madrid, 1847.

²On Toledo, Córdoba, Sevilla, Murcia, etc., cf. Sacristán y Martínez, *Municipalidades de Castilla y León*, Madrid, 1877.

have attained in practice general observance as unwritten, or customary law. This body of common law might be expected to display infinite variety in detail to suit local traditions and necessities, while retaining everywhere the same essential characteristics. If this conjecture concerning the existence of a general body of customary law be adopted, the sudden development of the *fueros* may be readily explained by supposing that during the twelfth century the traditional usages were compiled and incorporated with the hitherto brief charters of municipal privileges. For, as might be expected in view of such a theory, the longer *fueros*, while exhibiting much diversity in detail, are similar in most essential respects. They are not, moreover, an isolated phenomenon possessing a merely temporary or antiquarian interest, but embody legal principles which remained in one form or another part of the fabric of Spanish law throughout the subsequent centuries. They were employed by Alfonso X (el Sabio) together with the *Fuero Juzgo* in compiling the *Fuero Real*, which was promulgated as a national code. The *fueros* were likewise an important source for the famous *Siete Partidas*, which was composed later by the same monarch.¹

The earliest of the longer *fueros* was that of Teruel (Lat. Forum Turolii), issued by Alfonso II of Aragon, probably in 1176 A.D.²

The *fuero* of Cuenca, (between 1189 and 1211) is commonly believed to be the earliest example of the more extensive *fueros* in Castile.

According to some authorities the *fuero* of Cuenca is virtually a copy of the *fuero* of Teruel,³ whilst others maintain that the Castilian document contains much new material. In my opinion a careful comparison of the two *fueros* by chapters will prove the assertion of the latter to be the truth.⁴

---

¹ *Fuero Real*, 1254-1255 A.D. *Siete Partidas*, 1256-1265 A.D.

² Published recently in *Colección de Documentos para el Estudio de la Historia de Aragón*, tomo 2, Zaragoza, 1905.

³ Cf. Antequera, *Historia de la Legislación española*, Madrid, 1849, p. 100; Marichalar y Manrique, *Historia del Derecho español*, tomo 2, p. 442.

⁴ I shall reserve for a later occasion a presentation of the results of this detailed investigation which I have already completed. Cf. Sanchíz Catalán, *Apuntes sobre el Fuero municipal de Cuenca*, Cuenca, 1897, p. 32.

The study of the *fuero* of Cuenca is of much greater practical importance than that of its Aragonese prototype, for the following reasons:

1. It was granted to very many municipalities, especially in La Mancha and Estremadura, and almost became common law in the latter province; and,

2. It may be accepted as the most faithful compilation of the body of common usages in Castile, which influenced to so great an extent the subsequent codes.¹

Notwithstanding this great importance of the *fuero* of Cuenca as a source for the study of medieval laws and institutions, the document has remained so far practically unedited.

The *fueros* of Teruel and Cuenca were originally in Latin. The Romance version of the *fuero* of Cuenca is preserved in many manuscripts, most of which contain the forms in which it was granted as a charter to other towns.²

For the present work I have prepared a critical edition of the original Latin text of the *fuero* of Cuenca, based upon the following manuscripts:

1. Paris, Bib. Nat. fonds latin, no. 12927, ascribed by Morel-Fatio to the first half of the fourteenth century.³ The *fuero* is written on fifty-one leaves. After the first leaf a lacuna extends from the end of Chap. 1, law 23, to the concluding lines of Chap. 3, law 30. There is another lacuna between the fiftieth leaf, the verso of which concludes with the sixty-third entry in the list of commodities of Chap. 44,⁴ and the fifty-first, which commences with the one hundred and seventy-eighth entry.⁵

2. Escorial Q. III. 23, usually ascribed to the second half of the fourteenth century. It contains ninety-eight leaves, measuring 220 by 160 mm., of which twelve are occupied by an index of the chapters and laws contained in the *fuero*.

3. Escorial N. III. 14, ascribed to the second half of the fourteenth century. This ms., made up of seventy-seven leaves, 180 by 278 mm., contains the Latin text of the *fuero* conferred

¹Martínez Marina, *op. cit.* tomo 1, p. 131, says of the laws of Cuenca, "*que representan lo mejor que en este género se practicaba en Castilla.*"

²As Baeza, Plasencia, etc.

³Cf. *Los Códices Parisienses del Fuero de Cuenca*, *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, Año XI, Mayo, 1898, p. 193 ff.

⁴De centum arietibus . . . . . tres aureos.

⁵De limbo marterine, luntrie, vel roseroli . . . . . unum obolum.

upon the town of Haro by its feudal lord (sennor) D. Diego López de Haro. It is a literal copy of the *fuero* of Cuenca, except that Faro (old form of Haro) has been substituted for Concha (Latin form of Cuenca) and Lupus Didacus (Latin for Diego López), or the abbreviation L. D. stands in place of the king's name or title.

It is this text which I have employed for the first time in connection with the text of the *fuero* of Cuenca.¹

The ms. of the *fuero* of Haro, which we are now considering, is likewise incomplete. A lacuna between the present twenty-fourth and twenty-fifth leaves extends from the concluding words of Chap. 10, law 36, to the last words of Chap. 12, law 35. Also laws 11 to 30 in Chap. 14 are missing. Another lacuna between the present fifty-first and fifty-second leaves extends from the last part of Chap. 28, law 3, to the beginning of Chap. 29. Finally, the ms. in its present condition is interrupted in the middle of Chap. 43, law 2, but concludes with the last twelve entries of Chap. 44.

The subject matter and succession of laws in the Paris and Escorial ms. of the *fuero* of Cuenca do not correspond after Chap. 43, law 16 (which is law 21 in the Escorial ms.) It will be important, therefore, to mention the order of succession and titles of the subdivisions of these two mss. respectively from the point where they cease to be uniform.

The Paris ms. contains the following sections: Chap. 43, law 17. *De separatione pastorum*, law 18. *De statutio hereditatum*; Chap. 44.

The Escorial ms. contains: Chapter 43, law 22 *Aliud forum* (same as Paris law 18), 23. *Aliud forum*, which is a confirmation of the *fuero* by Enrique I, January 8, 1215; Chapter 44; *De iudicibus*, an addition containing a list of the judges of Cuenca.²

The publication of the *fuero* of Cuenca was undertaken in Madrid, in 1783, by D. Antonio Sancha. It was to appear in the appendix to vol. 2 of a work known as *Memorias de la Vida*

---

¹D. José Villa-Amil y Castro (*Reseña de algunos Códices jurídicos de la Biblioteca del Escorial*, Madrid, 1883, p. 20 ff.) considers this ms. the most important of those containing municipal charters in the Escorial.

²Published by Muñoz y Soliva, *Historia de Cuenca*, tomo 2, p. 69.

y Acciones, del Rey D. Alfonso el Noble, octavo del Nombre, recogidas por el [Marqués de Mondejar, e ilustradas con Notas y Apéndices por D. Francisco Cerdá y Rico. But before the typework was completed, the project was abandoned and the printed sheets sold as waste paper. A few of the copies of the *fuero* were saved and one is preserved in the Biblioteca Nacional at Madrid.¹ The editor employed the Escorial ms. of Cuenca alone for the text, although he indicates in notes the variant readings of the *fueros* of Alcázar and Consuegra which were copied from that of Cuenca.

A monograph appeared in 1897 by D. Rogelio Sanchiz Catalán, keeper of the archives of Cuenca,² containing a description of the mss. of the *fuero* in Latin and in Romance,³ the titles of the 992 laws as given in the Escorial ms. and the text of some important later additions to the *fuero*.

In an article appearing the next year in the *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*,⁴ Morel-Fatio called attention to the importance of the Paris ms. (fonds latin, 12927), and corrected the error of Sanchiz Catalán in confusing this with the ms. in the Bibliothèque de l'Arsenal at Paris, no. 8331, which contains the *fuero* of Baeza in Romance, supposed to be a literal copy of the Romance version of Cuenca. Morel-Fatio also published the *prefatio* of the *fuero* in this article.⁵

For the present edition I have myself collated the Paris ms. of the *fuero* of Cuenca, the ms. of the *fuero* of Haro, and the *prefatio* and all parts subsequent to Chapter 43, law 21 (16 in Paris ms.), in the Escorial ms. of Cuenca. For the rest of the Escorial ms. of Cuenca I have employed the printed edition to which reference has already been made.⁶ In general I have abstained from burdening the critical notes with merely orthographical variations. In questions of this class I have adopted

¹Cf. *Catálogo de Fueros municipales y Cartas pueblas*, Academia real de Historia, Madrid, 1852; section on "Cuenca."

²*Apuntes sobre el Fuero municipal de Cuenca y sus Reformas*, Cuenca.

³He makes no mention of the important ms. containing the *fuero* of Haro.

⁴Año XI, p. 193, *Las Códices Parisienses del Fuero de Cuenca*.

⁵This was the first instance in which the Paris ms. was employed as a source to determine any portion of the text of the *fuero* of Cuenca.

⁶It is generally believed that this edition represents a faithful transcription of the ms. The editor has modernized the orthography, however, contrary to the present custom.

the spelling for which there appeared to be the strongest evidence in the mss. and have applied it in all doubtful instances without reference to the range of variation in individual cases. In some instances forms which were obviously the result of blunders on the part of the scribes have not been treated in the critical apparatus, since they could be of no service in establishing the text.

Nearly all the laws in the Paris ms. and the Escorial ms. of the *fuero* of Haro commence with some expression which indicates the continuity of thought,¹ while in the Escorial ms. of the *fuero* of Cuenca these connecting words are usually omitted. I have retained in the present text all these introductory expressions, because I believe that they found a place in the archetype, which, like the earlier *fueros*, was probably composed in the form of a continuous document without internal division.² It seemed sufficient to call attention to this constant variation in the opening sentences of the laws and the manuscript evidence for the words which mark the continuity of thought, without alluding to them in the notes.

For the division into laws and for the form of the titles I have followed exclusively the Paris ms., except that I have had recourse to the Escorial ms. of the *fuero* of Cuenca for those parts which are lacking in the Paris ms.

In addition to the conventional abbreviations the following letters have been adopted to represent the respective mss.:

1. P..... Paris ms. of Cuenca.
2. E..... Escorial ms. of Cuenca.
3. F..... Escorial ms. of Haro (old form Faro).

The printed edition of the *fuero* of Teruel is cited occasionally as Tur. (Latin Turolium).

The present publication of the *fuero* of Cuenca was undertaken at the suggestion of Señor D. Ramón Menéndez Pidal of the Central University, Madrid, and with the concurrence of M. A. Morel-Fatio of the Collège de France. I desire to acknowledge

---

¹As *item, et, et si, quod si, similiter, preterea, quapropter, quapropter mando quod*. In other instances we find *forte, autem, etiam, or vero* post-positive.

²It is my opinion that the titles of the laws were originally rubrics inserted in the margin, perhaps by the original scribe, merely as a convenience to those who wished to consult the document.

[INT.]

my obligation to these, and likewise to express my thanks to Señor D. Eduardo de Hinojosa y Naveros and Señor D. Rafael Ureña y Smenjaud, both of the Central University, Madrid, for friendly encouragement and assistance.

GEORGE H. ALLEN.

November, 1909.

FORUM CONCHE

Edidit et apparatu critico instruxit
Georgius Henricus Allen.

PARS I
PREFATIO ET CAPITULA I-XIV.

PREFATIO.

Principium sine principio, finis sine fine,
 Presidium fer, more pio,¹ deus unice trine,
 Principium rerum² Deus est ille³ specierum,
 Qui lumen verum speciesque⁴ diesque dierum.
 Presens auctorem codex habet orbis honorem,
 Alfonsum⁵ florem regum, virtutis odorem.
 Cereus hic regum, inbar orbis, regula legum,
 Malleus⁶ elate plebis, clipeusque togate.
 Cornua confregit Maurorum, castra subegit,
 Regna, potestates subvertit, tecta, penates,
 Christicolae reges belli confecit agone,
 Imponens leges positis sub deditioe;
 Sic Navarrensem vicit, sic Legionensem,
 Sic⁷ Aragonensem domuit, sic Portugalensem.⁸

Studeant quibus est studium, et excocta fervet fornax
 ingenii⁹ verborum flosculis orationem intexere. Satagant qui
 norunt sua festivis poemata phaleris purpurare.¹⁰ Ego vero¹¹
 preponderans utile dulci, nec tardum operiens nec precedentibus
 instans, proicio ampullas et sexquipedalia verba, nec me¹² no-
 minibus furiosus comparo magnis, illius non inmemor;¹³ "metiri
 se quemque suo modulo ac pede rectum¹⁴ est."¹⁵ Reiectis¹⁶
 itaque panniculosis proemiorum ambagibus, compendiosum¹⁷
 phase faciens, "brevis esse laboro,"¹⁸ succincta namque brevis
 probanda est, si tamen succi sententia¹⁹ non fuerit²⁰ ieiuna.

---

¹Pium E.

²Rex E., verum Morel-Fatio.

³Ile mss.

⁴Speciesque Morel-Fatio, spesque mss.

⁵Aldefonsum P.

⁶Matellus P.

⁷Si P.

⁸Sic Navarrensem vicit . . . sic Portugalensem om. E.

⁹Ingeniique P.

¹⁰Purpurate P.

¹¹Vero om. P.

¹²Meis P.

¹³Memor E.

¹⁴Reiectum P.

¹⁵Ex Hor. *Epist.* I, 7, 98, ubi verum non rectum est.

¹⁶Rectis E.

¹⁷Conpendiosum E.

¹⁸Hor. *Ars poetica*, 25.

¹⁹Sentencie P., Morel-Fatio.

²⁰Fuerint P.

Nam ut Flacci¹ sententia perhibet; "omne² tulit punctum, qui miscuit utile dulci."³ Quoniam igitur humana labilis est memoria nec rerum turbe potest sufficere, ob hoc cautele sagaci actum est arbitrio leges autentice institutionis et iura civica,⁴ que consulta discretione ad sedendam seditionem inter cives et incolas⁵ de regali auctoritate manarunt, litterarum⁶ apicibus anotari, ut maiori quia regali tuicione⁷ munita malignantium⁸ versucia nullatenus possint infringi vel alicuius subreptionis molestia⁹ deinceps enervari. Hac ergo consideratione Aldefonsus Dei gratia rex ductus, regum Iberiensium potentissimus, cuius immense celsitudinis et consone vero fame preconium a solis ortus¹⁰ cardine ad usque terre limitem longe lateque dispersum insonuit, cuius imperio reges subici, cuius regimine gaudent leges regi, quo rectore¹¹ regna superbiunt hibera, pro tuicione¹² pacis et iure equitatis inter clericum et laicum, civem et agricolam, egenum et pauperem, forensium institutionum¹³ summam compilavit¹⁴ et compilatam diligentius¹⁵ scribere¹⁶ precepit, ut quicquid questionis aut disceptationis,¹⁷ tam in petitione quam ex actione, tam causa quam etiam accusatione,¹⁸ inter cives aut incolas ortum occurrerit, omni appellatione remota, preter quam in sequentibus lex exceperit et simulationis discisso¹⁹ velamine, iuxta scriptarum²⁰ legum tenorem et consuetudinis usum, penes quem ius²¹ est et norma loquendi, ventilata et versata utriusque partis causa, sub equitatis examine liceat definiri.²² Rex itaque tam nominate auctoritatis, quem a mari

---

¹Flacci *om.* P.

²Omnia P.

³Hor. *Ars poetica*, 343.

⁴Civicia E.

⁵Et incolas *om.* E.

⁶Litteram mss.

⁷Tuitionem P. tuicionem E. tuitione Morel-Fatio.

⁸Malignantium mss. malignantium Morel-Fatio.

⁹Molestiam P.

¹⁰Ortu P.

¹¹Auctore Morel-Fatio.

¹²Tuitione P.

¹³Institutionem P.

¹⁴Copulavit P. Morel-Fatio.

¹⁵Diligencius E.

¹⁶Scribi E.

¹⁷Disceptacionis E.

¹⁸Tam causa . . . . . accusacione *om.* E.

¹⁹Excuso P, Morel-Fatio.

²⁰Scripturarum P.

²¹Vis P.

²²Definiri Morel-Fatio, diffiniri Mss.

usque ad mare reges Christiani nominis hostes, utpote tociens vires eius experti, et ab eo contusi,¹ solo nomine contremiscunt, cui etiam Christiani principes tamquam superiori deserviunt, a quo arma milicie et colafum,² probitatis memoriale, videlicet dompnus Conradus, generosa proles Romani imperatoris et dompnus Aldefonsus rex Legionensium, suscepisse se gaudent et manum eius deosculasse, post³ obsidionem factam,⁴ post multos labores⁵ cruciatus multis angustiis, ab intus afflictis hostibus, decursis mensibus novem, Conchensem urbem intravit, eam ceteris prefens, utpote Concham Alphonsipolim elegit et pre-elegit in habitationem⁶ sibi et cives eius populum peculiarem sibi adscivit, ut quam de servitute Babilonis et iugo Pharaonis armis potencie regalis eripuerat, eliminata idolatrie spurcicia, liberam et precipuam inter alias in posterum stabiliret. Quamobrem ad cognoscendam tante dignitatis prerogativam hunc libertatis codicem, iuxta cuius tenorem⁷ rei publice tractentur negocia ac consulta determinatione iuste trutinentur iudicia, Conchensibus incolis et populatoribus tam presentibus⁸ quam futuris libenti animo contulit et collatum regali convenientia⁹ sub impressione imaginis regie imperpetuum roboravit.¹⁰ Felix est utique matrimonium cum lex et iusticia concordi federe maritantur; ut quod lex salvandum predicat de iure salvetur, ut quod condempnandum iudicat ex iusticia condempnetur, quod satis alludit utriusque diffinitione. Est enim lex adsciens honestum et prohibens contrarium; iusticia vero virtus ius suum cuique conferens, dampnans reos, absolvens innoxios. Quibus constanter dispositis ad honorem sancte matris ecclesie et augmentum fidei catholice que in contermino Conchensi de novo popularit,¹¹ Deo vivo et vero, cui servire regnare est, cuius iugum suave etonus leve, libere serviant et sicut unius dei mandatis ita unius regis et principis obediant edictis, hunc

---

¹Concusi Morel-Fatio.

²Calofum E.

³Postquam E.

⁴Obsidione facta mss.

⁵Laborum E.

⁶Habitationem P. Morel-Fatio.

⁷Tenorem om. E.

⁸Presentis E.

⁹Connientia E.

¹⁰Ruboravit E.

¹¹Populavit E.

ergo dignitatis apicem et libertatis prerogativam ego Aldefonsus Dei gracia rex, una cum uxore mea Alionor regina et serenissimo¹ filio nostro Fernando cuius ortus urbem² prescriptam insignivit, sereno ac benigno vultu Conchensibus populis et eorum successoribus concedo et ut in posterum confringi non possit sigilli mei patrocínio ac regali munimine confirmo.

CAPITULUM I.

1. **Aldefonsi gloriosi prima concessio fori incipit.** In primis igitur dono atque concedo omnibus inhabitantibus Conchensem urbem, atque eorum successoribus, videlicet Concham cum toto suo, contermino³ scilicet cum montibus, fontibus, pascuis, rivis, salinis, mineris argenteis, venis ferreis, vel cuiuslibet metalli.

2. **De eo qui in termino Conche venatus fuerit aut ligna seccaverit.** Quod si forte vicinus urbis extraneum in contermino Conche venantem cum avibus, canibus, retibus, ballista, vel piscantem, aut maderiam seccantem, ligna facientem, aut sal, aut ferrum, vel aliud metallum, aut capientem accipitres invenerit, capiat eum sine calumpnia, et sit captus, donec pecunia se redimat.

3. **De extraneo qui civem percusserit.** Et si forte extraneus se defendendo vicinum percusserit, aut occiderit, solvat quamcumque calumpniam ad forum Conche fecerit.⁴ Verumptamen si vicinus extraneum percusserit hoc ius defendendo, vel occiderit, non sit proinde calumpnia.

4. **De nobile qui in civitate vel in eius termino vim fecerit.** Et si nobilis aliquis vim vel miles⁵ in contermino⁶ Conche fecerit, et ibi percussus vel occisus fuerit, non sit inde aliqua calumpnia. Unde mando, quod quicumque in Concha, sive in suo conterminio hospicia vi intraverit, vel violenter aliquid acceperit, et percussus, vel occisus fuerit hac de causa⁷ nulla sit inde calump-

¹Senissimo P. *Filius scilicet Conchae die xxix. Nov. A.D. mclxxxix natus est.*

²Orbem P.

³Conterminio P.

⁴Fecerit ad forum Conche E.

⁵Si nobilis aliquis vel miles vim E.

⁶Conterminio P.

⁷Hac de causa fuerit P. F.

nia. Ipse vero si quempiam vicinum percusserit, aut occiderit, pectet ad forum Conche quamcumque calumpniam fecerit.

5. **Quod extraneus pascat peccora vel armenta in contermino Conche.** Similiter si pecora, iumenta, aut armenta in pascuis Conche ad pascendum intraverint, mando quod concilium quintet illa, atque expellantur a toto termino¹ Conche sine calumpnia.

6. **De populatione que in contermino Conche facta fuerit civibus invitis.** Et omnes populationes que in contermino vestro, concilio nolente, facte fuerint, non sint stabiles, sed potius concilium dirruat eas sine calumpnia.

7. **Quod cives nullum persolvat tributum.** Et quicumque domum in civitate² habuerit, et eam populatam tenuerit, sit exemptus ab omni tributo. Ita quod³ in nulla alia causa pectet, nisi in muris vestre civitatis, et in muris et in turribus termini vestri. Tamen miles, qui equum valentem quinquaginta mencales ac supra in domo suo in civitate⁴ tenuerit, non pectet in muris, neque in turribus, neque in aliis causis in perpetuum.

8. **Quod omnes populationes eundem habeant forum atque calumpniam.** Et si aliqui comites, vel potestates, milites, aut infanzones, sive sint regni mei, sive alterius regni⁵ ad Concham venerint populari, tales calumpnias habeant, quales alii populatorum, tam de vita, quam de morte.

9. **Quod in Concha non sint nisi duo palacia.** Quapropter mando quod in Concha non sint nisi duo palacia tantum, regis scilicet, et episcopi. Omnes alie domus, tam divitis, quam pauperis, tam nobilis, quam ignobilis, idem habeant forum et eundem cautum.

10. **De montatico et pedatico.** Et vicinus Conche non det montaticum citra Tagum in aliquo loco, neque pedaticum.

11. **De prerogativa populatorum.** Et omnibus etiam populatoribus hanc prerogativam concedo quod quicumque ad Concham venerit populari, cuiuscumque sit condicionis, id est, sive sit Christianus, sive Maurus, sive Judeus, sive liber, sive servus, veniat seccure, et non respondeat pro inimicia, vel

¹Contermino P.

²In civitate domum E. T.

³Itaque E.

⁴Domo sua in om. P.

⁵Qui ad. P. F.

debito, aut fideiussura, vel herentia, vel maiordominia, vel merindatico, neque pro alia causa, quamcumque fecerit, antequam Concha caperetur. Et si ille, qui inimicus fuerit, antequam Concha caperetur, Conche venerit populari, et ibi inimicum suum invenerit, det uterque fideiussores de salvo ad forum Conche, ut sint in pace. Et qui fideiussores dare noluerit, exeat ab urbe atque a termino suo.¹

12. **De extraneo qui in Concha homicidium impetraverit.** Et omnis homo alterius ville qui in Concha² homicidium fecerit, precipitetur, et non valeat ei ecclesia, neque palacium, neque monasterium; quamvis occisus sit inimicus ante captionem Conche vel post captionem Conche.

13. **De eo qui in Concha obierit.** Et quicumque in Concha obierit, vel occisus fuerit, in Concha sepeliatur, si vicinus fuerit.

14. **De extraneo qui in Concha hominem percusserit.** Et quicumque extraneus in aldeis, vel in conterminio Conche hominem percusserit, aut occiderit, aut cum bando venerit, et ibi percussus fuerit, vel interfectus, nulla sit inde calumpnia. Si vero extraneus qui de conterminio non sit, hominem percusserit, aut occiderit, pectet calumpniam, quamcumque fecerit, duplatam, et dampnum similiter.

15. **De vicino qui suum vicinum non adiuverit.**³ Si autem aliqui vicini praesentes fuerint, et vicinum suum non adiuverint, quilibet de astantibus vicinis pectet centum aureos iudici, et alcaldibus, et quereloso.

16. **De vicino qui inimicum sui vicini in domo sua receperit.** Similiter si aliquis vicinus inimicum sui vicini in domo sua receperit, vel consilium vel auxilium ei prebuerit, pectet centum aureos.

17. **Quod concilium non vadat in hostem nisi cum rege.** Concedo etiam vobis quod concilium Conche non vadat in hostem nisi in sua frontaria nisi cum rege, et non cum alio.⁴

18. **Quod in Concha subtus regem non sit nisi unus dominus.** Et quod subtus regem⁵ unum dominum, et unum alcayd, et unum merinum habeatis.

¹Et qui fideiussores . . . termino suo *om.* P.

²In Concha *om.* P.

³*Nulla intercedit hic separatio in codicibus* E. F.

⁴Nisi in sua frontaria cum rege et non aliis E. cum alio F.

⁵Concedo etiam vobis quod subtus regem E.

19. **Quod Iudeus neque vicinus non sit telonearius neque merinus.** Et vicinus Conche non sit telonarius, neque merinus, neque Iudeus similiter.

20. **De alcayd qui domum cum pignoribus dare noluerit.** Et quicumque in Concha alcayat esse debuerit, ante quam aliquos redditus huius civitatis recipiat, det domum cum pignoribus in concilio, et recipiat eam index. Et si forte alcayd, aut homo ipsius, aliquod¹ dampnum aut calumpniam fecerit, pignoret iudex in domo illa, donec querimoniosus ad forum Conche habeat directum. Et si forte alcayd domum cum pignoribus dare noluerit, concilium non recipiat eum, neque de redditibus civitatis quicquam accipiat.²

21. **Quod index pignoret pro omnibus calumpniis quas cives fecerint contra homines palacii.** Et iudex pignoret pro calumpniis quas aliquis fecerit contra homines palacii, et pro calumpniis similiter quas homines palacii fecerint contra cives Conche. Verumptamen si iudex pignoraverit aliquem vicinum pro querimonia palacii ad forum Conche fideiussorem volentem dare, et iudex eum recipere noluerit, auferantur ei pignora sine calumpnia.

22. **Quod palacium non firmet super vicinum.** Palacium vero numquam firmet super vicinum. Et in quodcumque calumpniis palacium ius habuerit, concilium recipiat de unaquaque calumpnia quartum, et palacium quartum, et querelosus quartum, et index et alcaldes aliud quartum. Et primum querelosus habeat quartum suum de calumpnia, quam iudex extorquere vel habere potuerit, et de compositione similiter.

23. **In quibus calumpniis habeat palacium partem.** Palacium vero non prenda³ quartum nisi de homicidio et de domi violatione, et de muliere vi oppressa.⁴ Palacium etiam non accipiat⁵ partem nisi de istis calumpniis tantum, cum evenerint, videlicet in⁶ calumpnia homicidii, cum dominus domus fuerit interfectus, aut vulneratus, vel⁷ cum armis prohibitis percussus. In dehonestatione autem, neque in impulsione, neque in rep-

¹Aliquem E.

²Recipiat E.

³Octavum P.; partem F.

⁴Et de furto, et istas sunt in corpore civitatis et non aliter et hoc habeat querimoniosus ad F.

⁵Recipiat E.

⁶De E.

⁷Post vocem vel lacuna P.

tatione quicumque palacium habeat. Calumpnie vero aliorum sunt illius cuius panem comederint, vel hereditate steterint, et non alterius, excepto filio et conductore. Quoniam quicumque domum locaverit, dominus est sui, atque suorum, et pater filiorum suorum. Palacii est tota¹ calumpnia furti; quia si quis de furto fuerit convictus, habet palacio solvere novenas² et querimonioso furtum dupplatum.³ Habeat etiam partem in calumpnia domine violate vel vi oppresse, domini cum armis prohibitis inclusi, domi violate, plaga domini, percussione domini, incitationis fori et concilii, et armorum prohibitorum, si in foro aut in concilio vel in tota civitate ad percutiendum fuerint extracta; in percussione domini cum armis, in calumpnia bandi, reptationis iudicis, vel alcaldum, sive notarii, si iniuste fuerint reptati, dehonestati in curia existentes, sive extra pro iudicio quod⁴ iudicaverint ad portam indicis, vel alibi, in captione domini iniusta et in assaltu domini tam in eremo⁵ quam alibi. Omnes iste calumpnie dividantur in quatuor partes, excepta calumpnia furti que tota est palacii.⁶ Et primam partem accipiat querimoniosus, et de compositione similiter; secundam, concilium; tertiam, iudex et alcaldes; quartam palacium. Partem autem concilii accipiant iudex et alcaldes, et ipsi faciant omnes iunctas preter potentativas, quia istas concilium facere debet.

Omnes alias faciant iudex et alcaldes,⁷ sicut dictum est. Si autem in illis iunctis concilio dampnum evenierit culpa eorum, totam perditam alcaldes cum duplo restituant.

24. Quod dominus ville neque alcayd mittat manum super aliquem vicinum. Et nemo neque dominus, neque alius teneat vicinum in captione pro calumpnia, in qua⁸ palacium ius habeat, nisi iudex tantum. Nec etiam dominus capiat vicinum. licet pro propria calumpnia seu debito sit vinctus.⁹ Immo iudex teneat eum captum in domo sua, donec solvat quod soluturus fuerit.

---

¹Media F.

²Habeat palatium furtum duplatum F.

³Et non aliis F.

⁴Quem F.

⁵Herno F.

⁶Excepta calumpnia furti sicut superius dictum est F.

⁷Faciant alcaldes E.

⁸In quam E.

⁹Licet pro propria calumpnia sit vicinus seu debito convictus F.

25. De eo qui Maurum comparaverit si captivum Christianum pro dare velint. Mando etiam quod quicumque Maurum comparaverit in Concha, pro quo Christianum dare velint,¹ accipiat dominus Mauri pretium quod constitit, et decem aureos de lucro, et det eum; et postquam Maurus testificatus fuerit, si venditus aut male missus fuerit, dominus Mauri extrahat Christianum de captivitate, recipiendo pretium supradictum.

26. De eo qui cum mercimonio venerit ad hanc urbem. Preterea mando quod omnis homo qui cum mercimonio venerit Concham, sive sit² Christianus, sive Iudeus, vel Sarracenus, nullus eum pignoret nisi fuerit debitor vel fideiussor; et qui alium pignoraverit, pectet concilio centum aureos, et querimonioso pignora duplata.

27. De concessione nundinarum et de canto earum. Ad proficium etiam, et honorem civitatis concedo vobis nundinas que incipiant octavo die ante³ festum pentecosten, et maneant octo diebus transactis post festum pentecosten. Ad istas autem nundinas quicumque venerit, sive sit Christianus, sive Maurus, sive Iudeus, veniat securus.⁴ Et quicumque eum⁵ impedierit, vel malefecerit, pectet mille aureos in cauto regie parti, et dampnum quodcumque fecerit, duplpatum querimonioso; et si non habuerit unde pectet, corpus eius expendatur. Et si eum quis occiderit vivus sub eo sepeliatur. Et si eum percusserit, abscindatur ei manus. In nundinis autem quicumque hominem percusserit, abscindatur ei manus; et qui occiderit, vivus sub mortuo sepeliatur; et si aliquid rapuerit, pectet regi mille aureos in cauto, et dampnum quodcumque fecerit querimonioso duplpatum. Et si non habuerit unde pectet, precipitetur; et qui furtum fecerit, precipitetur similiter.

CAPITULUM II.

1. De stabilimento hereditatum et de cauto earum. Concedo itaque vobis quod quicumque radicem habuerit, firmam habeat eam ac stabilem, et in perpetuo valituram, ita quod de

¹Velit E.

²Sit om. E.

³Ante octo dies F.

⁴Secure F.

⁵Ei F.

illa et in illa possit facere quaecumque sibi placuerint, et habeat potestatem dandi eam, vendendi, cambiandi, mutuandi, impignorandi, testandi, sive sit sanus, sive infirmus; sive velit morari, sive recedere.

2. **Quod nemo cucullatis radicem vendere valeat.** Verumptamen cucullatis et seculo renunciantibus nemo dare, neque vendere valeat radicem. Nam quemadmodum ordo istis prohibet hereditatem vobis dare, aut vendere, vobis quoque forum, et consuetudo prohibeat cum eis hoc idem.

3. **De stabilimento operum radicis.** Et omne opus quod quisque in sua radice fecerit, ratum sit ac stabile, ita quod nemo ei adversetur, neque prohibeat ei facere quodcumquevis opus, vel edificium, sive sit balneum, sive furnus, domus, molidinum, hortus, vinea, et cetera quolibet consimilia. Et si forte quispiam dominum hereditatis pro ea convenerit, et in causa pulsans victus fuerit, pectet decem aureos domino hereditatis, et iudici et alcaldibus, et expensam restituat dupplatam sacramento querelosi et unius vicini.

4. **Quod petitor radicis primo det fideiussorem.** Quapropter mando quod quicumque pro hereditate alium convenerit, primo det fideiussorem pulsato, qui supradictum cantum decem aureorum, et expensam restituat dupplatam, si pulsans ceciderit a causa.

5. **De eo qui hereditatem defenderit alienam.** Similiter quicumque hereditatem defenderit alienam et¹ pro ea convictus fuerit, pectet decem aureos, et relinquat hereditatem querimonioso cum toto fructu et opere.² Medietatem vero istius calumpnie habeat querimoniosus, et alcaldes residuam medietatem.

6. **De duobus disceptantibus unam et eandem vocem proponentibus.** Et si duo super aliquam hereditatem disceptaverint, et uterque dixerit se de quadriella eam habere, deffendat eam, et firmet ille qui in ea primitus laboraverit cum duobus quadrellariis, vel vicinis, quod eam de quadriella habuit, atque pertinet ad eum.

7. **De eo qui super laborem intraverit alienam.** Hac de causa mandamus defendere et firmare eum qui prius in ea laboravit: quia quicumque super laborem alienum intraverit, decem aureos habet pectare. Et si defendens firmare non

¹Alienam et *om.* F.

²Opera E.

potuerit, relinquat hereditatem cum calumpnia decem aureorum; si vero firmare potuerit, habeat suam hereditatem.

8. **De testibus hereditatis et cetera.** Et si testes hereditatis usque ad viginti mencales firmaverint, sint crediti; a viginti et supra reptentur, si querimonioso placuerit; et si ceciderint, pectent hereditatem dupplatam. Si forte ad reptum respondere noluerint, aut secundum interrogationem non firmaverint, defendens perdat hereditatem cum calumpnia decem aureorum.

9. **Item de illis qui eandem vocem proposuerint.** Item si uterque dixerit quod de sorte, vel de quinnone, vel de quadriella eam habuit, et etiam quod prius in ea laboravit, firmet tunc, et defendat possessor hereditatis.

10. **Item de illis qui similes voces proposuerint.** Et si uterque dixerit se esse possidentem, deffendat, et firmet ille qui respondit.

11. **De hereditate patrimonii.** Item quicumque de patrimonio vel alterius successionis iure radicem habuerit, nemini respondeat pro ea, si firmare potuerit, quod ille cui possessor succedit, in pace radicem obtinuit, nec ab aliquo pro ea inquietatus fuerit. Quoniam si mortuus pro radice illa ab aliquo¹ inquietatus fuit, et pro ea non satisfecit in re fori, ut sibi ipsam vendicaret, successor habet respondere ad forum civitatis. Et si eam defenderit, et tandem convictus fuerit, habet eam relinquere cum calumpnia supradicta.²

12. **De eo qui super laborem intraverit alienum.** Item quicumque super laborem alienum intraverit, aut in alio capite hereditatis ad refertam ceperit laborare, perdat vocens hereditatis, et pectet decem aureos in cauto. Hoc statutum est, ne laborantes mutuo se interficiant, cum neuter alteri cedere velit.

13. **Quod querimoniosus aplacitet suum adversarium ut in texto scriptum est.** Siquis in hereditate, quam suam esse putat, aliquem viderit laborantem, non intret super illum, immo pignoret eum quotidie, donec veniat cum eo ante alcaldes adiuratos, vel facticios; et isti alcaldes dent eis pro iudicio, ut vadant ad desteterminandum hereditatem illam. Dent eis etiam placitum notum intra unum diem ad portam ecclesie, ad quam

¹Quoniam si mortuus pro radice illa aliquando inquietatus fuit F. in margine ad.

²Supraposita F.

ambo convenient, et ibi eligant duos vecinos disteterminatores, et qui ad placitum non venerit, pectet suo adversario quinque solidos.

14. **Qualiter hereditas sit desteterminanda.** Cum vero ad desteterminandum hereditatem ventum fuerit, querimoniosus disteterminet eam totam pede circumeundo: deinde si laborator hereditatis eam statim inibi reliquerit, querimoniosus intret hereditatem sine calumpnia. Statim inibi dicimus, quia si postea alibi eam reliquerit, non valeat, sed amittat radicem, et cautum decem aureorum.

15. **De eo qui coram disteterminatoribus hereditatem defenderit.** Si autem laborator eam defenderit coram illis disteterminatoribus, applicitet illum querimoniosus ad primam diem Veneris ad curiam alcaldum, et ibi habeat uterque forum.

16. **De adversario radicis qui ad placitum non venerit.** Et siquis adversariorum illorum ad placitum non venerit, cadat a causa. Et si defensor ad placitum non venerit, vel etiam si venerit et in causa convictus fuerit, relinquat hereditatem cum calumpnia decem aureorum.

17. **De aldeanis pro hereditate disceptantibus.** Si vero disceptantes fuerint aldeani, querimoniosus applicitet suum adversarium ad tertium diem ad portam iudicis, et iudex det eis pro iudicio, ut eant ad desteterminandum, ponendo eis placitum, ut ostensum est superius.

18. **Quod labor habeat radicem deffendere.** Et est sciendum quod labor cum aratro factus, vel cum ligone, et attingens terram a sulco usque ad sulcum potest hereditatem deffendere; alia¹ enim pressura minime valeat.

19. **De eo qui quemquem in hereditate sua viderit laborantem et ante novem dies eum non convenerit.** Item quicumque in hereditate sua alium vidit laborantem, nec illum convenerit, donec opus perficiatur, et hoc laborator firmare potuerit, non respondeat ei pro opere, veluti si agrum seminaverit quis alienum, licet pro radice sit convictus, et habeat eam dimittere, sicut saepe dictum est, cum calumpnia decem aureorum: tamen in hoc casu mando, quod dominus radicis nihil habeat de fructu. Si vero vineam plantaverit, aut domum edificaverit, vel aliud opus istis consimile, fecerit, si postea pro radice convictus fuerit, dimittat eam cum calumpnia predicta. Sed tamen priusquam

---

¹Aliena F.

dominus calumpniam colligat, redimat opus estimatione duorum alcaidum, vel vicinorum; vel si laborator maluerit, faciat ei querelosus tantum ac tale opus, et in consimili loco. Si forte laborator firmare non potuerit, sicut dictum est, iuret quereimoniosus cum quodam vicino, quod a die, qua viderit eum operantem, usque ad novem dies impetivit illum, et laborator respondeat ei pro radice et opere. Si autem iurare noluerit, aut nequiverit, amittat laborem, sicut dictum est.

20. **De eo qui radicem tenendo eam negaverit.** Item quicumque in dena, aut in quinquagena, aut in consimili sorte hereditatem tenuerit, et eam negaverit, vel eam tenendo aliquem pro ea pulsaverit, pectet eam cum novenis dupplatam,¹ si alcales adiurati² hoc probare potuerint.

21. **De eo qui pro gravamine vie vel reptationis radicem minoris precii fecerit quam ipsa sit.** Si quis hereditatem quam exegerit timore eundi ad regem, vel timore reptationis hereditatem minoris precii fecerit quam viginti mencales, apprecientur eam alcales, si fuerit in urbe; si vero in aldeis, apprecientur eam duo vicini, et si maioris precii fuerit, quam viginti mencales, vadant ad regem; vel reptet, si necesse fuerit.

22. **De radice que introitum non habuerit.** Item omnis hereditas que introitum, vel exitum non habuerit, sicut et ager, et vinea, alcales adiurati eant ad hereditatem, et qua parte ipsi viderint quod minus dampni facient, ea parte detur via, et ea via sit stabilis.

23. **De eo qui viam deffenderit.** Quicumque autem viam, quam alcales dederint, deffenderit, aut mutaverint, seu clauserit, pectet decem aureos, quoniam vie et exitus, quos alcales fecerint, aut dederint, firmi sint et stabiles.

24. **Ubi populatores novi habeant edificare.** Item populatores qui Concham, vel in aldeas venerint, edificent ubi concilium eiusdem loci concesserit illis. Quod si forte concilium aldeae hoc facere noluerit, index urbis et alcales dent ipsis populatoribus locum ad edificandum circa alias domos in loco competentiori. Si tamen siquis domum suam vendiderit, ac inibi iterum aliam facere voluerit, non faciat nisi in cemento comparato.

25. **De extirpatione.** Extirpatio etiam,³ quam quis extra exitum vel radicem alienam fecerit, rata habeatur.

¹Pectet eam pro furto sicut superius dictum est F.

²Alcales adiurati vel vicini F.

³Vel raza *ad.* F.

26. **De eo qui bestias aut boves iugi impedierit aut de labore iecerit.** Item quicumque bestias aut boves iugi arantes vel triturantes de agro, aut de area iecerit, aut eos impedierit ne laborent, pectet tam bestias quam boves dupplatos, si querimoniosus firmare potuerit; sin autem, iuret cum duobus vicinis, et sit creditus.

27. **De eo qui bestias iugi aut boves occiderit.** Ille utique qui boves iugi, aut bestias occiderit, pectet quinquaginta aureos, et dampnum quod inde acciderit dupplatum restituat.

28. **De eo qui homines laboratores impedierit.** Similiter quicumque homines laborantes de aliqua hereditate iecerit, vel eos ne laborent impedierit, pectet triginta aureos pro uno quoque homine, si probari potuerit, sin autem, iuret cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis, et sit creditus.¹

29. **Qualiter emptor debeat mitti in hereditate.** Mando etiam quod quicumque hereditatem vendiderit totam sive in urbe, sive in aldea, mittat emptorem in quadam parte hereditatis in voce tocius. Talis autem missio rata habeatur, si coram testibus idoneis facta fuerit. Si forte aliquis unum tantum predium vendiderit, et unum vel plura sibi retinuerit, mittat emptorem in uno quoque destterminando coram testibus predium in circuitu,² et talis missio similiter rata habeatur.

30. **De conciliis aldearum super terminos disceptantibus.** Mando utique si concilia aldearum super terminos litigaverint, quod iudex vel alcaldes vadant ad videndos terminos utriusque, et destterminent eos secundum metas iam positas. Et concilium quod viderint infra terminos alterius intrasse, pectet decem aureos, et relinquat terminum occupatum cum fructu et opere. Calumpniam autem decem aureorum dividant index et alcaldes, et concilium querelousum, sicut forum est.

31. **De furnis et fornariis.** Clibanarius calefaciat fornus, et mittat in eo panem, et cum coctus fuerit, extrahat illum. Furni cocant ad triginta et duos³ panes. Clibanarius vero habeat quantum de furni redditu. Tamen si fornarius vel fornaria summo mane non surrexerit ad fornus calefaciendum, dampnum, si quod inde evenerit, sacramento domini furni solvat dupplatum. Si vero fornus male calefecerint, et damp-

¹Et sit creditus *om.* F.

²In uno quoque predio destterminando coram testibus in circuitu E.

³Sex F.

num inde evenerit, clibanaria solvat illud duplicatum. Clibanaria etiam, que vicem forni cambierit alicui mulieri, pectet quinque solidos, medietatem querelose et medietatem almutazaph et dampnum dupplatum.

32. **De balneo et testimonio mulierum.** Viri eant ad commune balneum in die Martis, et in die Jovis, et in die Sabbati. Mulieres eant in die Lune, et in die Mercurii. Judei eant in die Veneris, et in die Dominica. Et nemo det, sive sit mulier, sive vir, pro introitu balnei nisi obolum tantum. Servientes tam virorum quam mulierum neque precium dent aliquod. Si vir in diebus mulierum balneum intraverit, aut in aliqua domo balnei, pectet decem aureos. Similiter pectet decem aureos quicumque mulieribus in balneo insidiatus fuerit. Tamen si qua mulier in diebus virorum balneum intraverit, vel de nocte in ipso reperta fuerit, et inibi eam aliquis deluserit, aut ei vim fecerit, non pectet inde calumpniam, nec exeat inimicus. Vir quippe qui alia die mulieri in balneo vim fecerit, precipitetur. Mulieres testificentur in balneo, forno, fonte, et fluvio, et etiam in filaminibus, et in texturis suis. Et ille tantum testificentur que uxores aut filie fuerint, vicinorum. Si Christianus in diebus Iudeorum balneum intraverit, aut Iudeus in diebus Christianorum, et inibi Iudei Christianum, aut Christiani Iudeum percusserint, aut occiderint, nulla sit proinde calumpnia. Dominus balnei abundet balneantibus de his que sibi fuerint necesse, velut de aqua et huiuscemodi. Quod si non fecerit, pectet quinque solidos almutazaf et quereloso. Quicumque de¹ utensilibus balnei aliquid subripuerit, abscindantur ei aures, et si de rebus balneantium aliquid furatus fuerit, pro decem mencales perdat aures, a decem et supra precipitetur.

CAPITULUM III.

1. **De messibus qualiter sint custodiende.** Si dominus messem suam dampnificatam invenerit, messicus restituat totum dampnum, nisi dampnatorem dederit manifestum. Si messicus equm, aut mulam, aut bovem, aut asinum, aut suem de die in messem invenerit, accipiat pro quolibet almudem illius

---

¹Ille autem qui de F.

sementis, quo terra fuerit seminata; pro decem¹ capris vel ovis almudem, et pro singulis anseribus accipiat similiter de die almudem, pro dampno autem de nocte accipiat fanegam, si probare potuerit; sin autem, iuret suspectus cum quodam vicino, et sit creditus.

2. **A quo mense messes sint custodiende.** Tamen ab introitu Madii donec messes sint collecte inter cautum et appreciaturam, quod domino magis placuerit, accipiat.

3. **De eo qui messem appreciatum ire noluerit.** Si dominus ganati cum domino messis messem appreciatum ire noluerit, pectet quantum dominus messis iuraverit, si postea convictus fuerit testibus.

4. **De conditione domini messis.** Dominus messis habet firmare pro dampno, et colligere pectum,² et unde pectum non collegerit, aut dampnatorem manifestum non habuerit, dampnum illud habet messicus restituere.

5. **De conditione messici.** Messicus habet iurare pro dampno pignora in manu tenendo, et dominus colligere pectum. Dominus autem messis cum firmare nequiverit, suspectus pro dampno diei iuret cum uno vicino, et pro dampno noctis cum duobus.

6. **De eo qui cum pignoribus fugerit.** Si pastor, vel alius homo cum pignoribus fugerit, ubicumque eum messicus vel dominus messis assequi potuerit, auferat sibi pignus sine calumpnia, si vero eum assequi non potuerit, pignoret in domo domini ganati pignora que dampnum valeant³ in dupplo cum quodam vicino.

7. **De domino ganati qui pignora deffenderit.** Et si dominus ganati pignora deffenderit, eo ipso resarciat dampnum, et pectet quinque solidos iudici et rencuroso.

8. **De pastore qui pignora deffenderit.** Et si pastor, qui ganatum custodierit, messico vel domino messis pignora deffenderit, pectet quinque solidos, et pignoret pro dampno in domo domini ganati, sicut dictum est.

9. **De eo qui se iniuste pignorari putaverit.** Si forte pignoratus putaverit se iniuste fore pignoratum, firmet dominus pignora in manu tenendo Messicus autem iuret pignora in manu tenendo se iuste pignorasse pro dampno quod ganatus euis fecit.

¹Duodecim F.

²Dominus enim habet colligere pectum ad. F.

³Pignora dampnum valentia F.

10. **Quod dominus messis sive messicus ducat ganatum ad curiam.** Cum dominus sive messicus ganatum invenerit in messem, et pastor vel dominus ganati pignora deffenderit, ducat ganatum ad curiam sine calumpnia. Et siquis illi ganatum abstulerit, pectet sibi quantum ganatum valuerit dupplatum.

11. **De eo qui pro pignoribus ganatum dare noluerit.** Tamen si pastor aut dominus ganati pignora meliora que tenerit in itinere dare voluerit, et messicus vel dominus ea recipere noluerit, et ganatum incluserit, pectet illud dupplatum.

12. **De eo qui hominem ad nudum despoliaverit.** Quamvis superius messico sit preceptum, sive domino messis pignora a dampnatoribus capere, tamen sit prohibitum quod neque messicus, neque alius exuat hominem ad nudum. Et qui hoc fecerit pectet quinque aureos, et reddat spoliū dupplatum. Verumptamen si ille qui dampnum fecit, aliam vestem non induerit, nisi quam circa carnem tenuerit, non expoliet eum, sed pignoret in domo, sicut dictum est.

13. **De ganato absque pastore.** Item quicumque ganatum sine pastore in messem invenerit, ducat eum ad curiam, et statim faciat eum preconari; et si dominus eum requisierit, restituat dampnum, et habeat ganatum. Si autem preconato dato nullus ganatum requisierit, sit inclusus usque ad tertium diem. Tercia vero die transacta pascat eum foris, donec dominus eius veniat; et cum venerit, pectet dampnum, et recuperet ganatum.

14. **De eo qui ganatum preconari non fecerit.** Si forte ganatum preconari non fecerit, et penes eum pernoctaverit, reddat eum dupplatum. Precone vero dato, si ganatus fame, aut siti, vel alia occasione perierit, ostendat corium ganati, et insuper iuret quod culpa sua non periit, et colligat pectum, reddatque corium domino suo.

15. **De eo qui messico vel domino messis dixerit ganatum de incultu aduxisse.** Si quis messico vel domino messis dixerit quod de incultu, et non de messe ganatum adduxerit¹ iuret messicus quod pro dampno, quod fecit, adduxit eum, et sit creditus: hoc idem dominus messis iuret, si forte suspectus fuerit quod de messe eum non adduxit, et sit creditus.

16. **De eo qui messicum cum armis prohibitis vel aliter percusserit aut occiderit.** Item quicumque messicum cum armis

¹Adducit E.

prohibitis percusserit, super pignora pectet calumpniam quamcumque fecerit dupplatam, si probare potuerit, sin autem iuret sicut forum est. Et qui sine armis eum percusserit, pectet calumpniam quam fecerit dupplatam similiter; sin autem, salvet se, sicut forum est.

17. **De eo qui per seminatam alienam semitam fecerit.** Item quicumque per seminatam alienam fecerit semitam, pectet decem solidos; et qui per seminatam alienam cum accipitre venatus fuerit, pectet decem aureos.

18. **De eo qui spicas in messe aliena collegerit.** Item quicumque in messe aliena cum ungue graneas collegerit, que in manu¹ possint includi, nichil pectet, si semel hoc fecerit, quia si bis in eadem messe repertus fuerit pectet quinque solidos.

19. **De eo qui spicas in messe aliena cum falce seccaverit.** Qui autem cum falce, aut cum cultello, aut alio modo graneas collegerit, ungue excepta, pectet unum aureum.

20. **De eo qui seminatam alienam seccaverit aut eradica-verit.** Item quicumque seminatam alienam domino invito vel nesciente secaverit, aut eradica-verit de die² pectet iudici et alcaldibus, et querimonioso sexaginta mencales et dampnum dupplatum. Si vero de nocte hoc factum fuerit, pectet calumpnias dupplatas, dampnumque restauret dupplatum. Et si pro dampno diei accusatus negaverit, nec tamen potuerit convinci, pro dampno diei iuret cum duobus vicinis, et sit creditus, pro dampno vero noctis purget se tamquam de furto, si negaverit et testibus convinci non potuerit.

21. **De eo qui messem alienam incenderit.** Item siquis messem alienam scienter incenderit in agro sive in area, pectet trescentos solidos, si convictus fuerit, sin autem salvet se sicut de furto.

22. **De eo qui incendium messis confessus fuerit.** Ille autem qui confessus incendium fecerit, et tamen dixerit quod occasione accidit, et non gratis, iuret cum duobus vicinis, et credatur ei. Et si complere non potuerit, pectet trescentos solidos, sicut dictum est.

23. **De pignoribus que ante festum Sancti Michelis redempta non fuerint.** Preterea sciendum est quod post festum Sancti Michelis nemo habet respondere pro dampno messium. Nec

¹Manus E.

²Tam de die quam de nocte F.

etiam messicus habet respondere, nec dominus pro pignoribus que usque ad diem illam non fuerint redempta.

24. De eo qui restipulum suum sive alienum incenderit. Item quicumque restipulum suum incenderit, pectet quodcumque dampnum fecerit sacramento dampnificatorum. Qui autem restipulum incenderit alienum, vel paleam messuerit alienam, pectet eam sacramento domini sui, et dampnum quod de incendio evenerit.¹

25. De ganato qui in area dampnum fecerit. Item si alienus ganatus in area dampnum fecerit, qualiscumque sit dominus ganati, solvat pectum, vel iuret, sicut pro messe dictum est. Tamen donec vicarius ganati exeat, quilibet custodiat aream suam, neque colligat pectum pro dampno quod in ea evenerit. Post exitum autem vicarii colligat pectum, sicut dictum est. Verumptamen pro gallinis que venerint ad aream nemo pectum exigit.

26. De fidelitate custodis messium. Est sciendum quod quicumque custos messium esse debuerit, habet fidelitatem iurare, quatenus fideliter custodiat messis ab introitu marcii usque ad iulii medietatem.

27. De mercede custodis messium. Et custos messium habeat pro mercede sui laboris ab omnibus qui caficium seminauerint, ac supra, almudem unum, medium inde, et medium, inde. De omnibus qui infra caficium seminauerint, dimidium almudem, medium inde, et medium inde.

28. De disceptantibus super radicem tempore messivo. Item si duo disceptaverint super seminatam tempore metendi, ne forte fructus² amittatur in prolongatione iudicii, alcaldes dent eis pro iudicio, ut dent duos fideles ex utraque parte, qui colligant fructum, et reseruent eum illi, qui radicem vendicaverit.

29. De officio bulbuci. Bubulcus itaque seccet, trituret, et ventilet cum domino suo; ac si communiter operarios conduxerint, bubulcus ponat partem expense secundum rationem quam de fructu laboris acceperit. Si forte communiter operarios non invenerit, dominus ponat duos homines et bestiam, et unus illorum hominum metat cum bubulco, et alter minet bestiam cum messe. Bestia vero comedat de communi; do-

¹Venerit E. evenerit similiter F.

²Semen F.

minus etiam ponat mulierem que verrat aream cum uxore bubulci. Pane vero collecto bubulcus cooperiat domum que sufficiat ad reservandum paleas ad opus boum, cum quibus ipse laboraverit. Et etiam tegat quatuor tignatas bosiorii. Et in his omnibus bubulcus habet ponere omnia necessaria preter ligna que dominus ponat. Quo facto potest recedere, si voluerit. Et est sciendum quod cum bubulcus non araverit, debet aggerare vel exstirpare, aut facere quodcumque ad agri culturam pertinuerit iuxta preceptum domini sui. Dominus itaque ponat aratrum et iugum cum omni suo apparatu, et cibaria boum. Bubulcus custodiat boves cum omnibus utensilibus die ac nocte, donec a domino recedat. Bubulcus etiam de omni re, quam fuerit lucratus, vel invenerit in hoste, sive in alio loco, det domino suo inde partem, sicut de fructu quem ipse seminaverit.

30. **De anafaga et mercede bulbulci.** Dominus itaque det bubulco suo pro anafaga quatuor caficia, medium inde, et medium inde¹ ac almodium salis, et restem aliorum, et furcam ceparum, et duos solidos pro caseo, et duos solidos pro avarchis, et partem de omni fructu quem seminaverit² iuxta pactum quod cum domino suo fecerit, excepto alcazer et ferraen, quia de istis bubulcus nichil habeat accipere.

CAPITULUM IV.

1. **De custodia vinearum et de custodis fidelitate.** Custos vinearum habet iurare fidelitatem, et eam observare a die qua statutus fuerit super vineas, donec omnes vinee sint vindemiate. Et quis ei vineam suam cum duobus vicinis ostenderit, et in tempore vindemie, sive antea dampnificatam invenerit, habet convenire custodem, nam ipse debet emendare omne dampnum quodcumque de die acciderit; pro dampno enim noctis non habet respondere. Tamen si dampnum de nocte contingerit, et usque ad tercium diem custos domino non significaverit, pectet illud. Similiter pectet dampnum diei pro quo pignora non dederit vel dampnatorem. Sed si forte dominus dixerti quod dampnum de nocte non contigit, sed de die, pro dampno

¹Post hoc verbum inde incipit denuo. P.

²Quem seminaverit om. E.

valente¹ unum aureum iuret custos, et sit creditus. Solus tamen iuret ab uno aureo, et supra iuret cum quodam vicino, et sit creditus; ac si iurare uoluerit, vel nequiverit, pectet dampnum.

2. **Custos iuret pignora in manu tenendo.** Pro omni dampno quod custos iuraverit, pignora in manu tenendo, sit creditus usque ad quinque aureos; a quinque aureis et supra firmet cum quodam vicino, et colligat pectum.

3. **De eo qui custodi vinearum pignora defenderit.** Quicumque extra villam custodi vinearum pignora deffenderit, pectet unum aureum, et pignoret in domo deffendentis. Si vero domum non habuerit, querat ei sperlevatorem; deinde applacitet eum ad portam iudicis, et ibi habeat directum sicut forum est.

4. **De eo qui custodem vinearum percusserit aut occiderit.** Quicumque vinearum custodem percusserit aut occiderit, tam de die quam de nocte super causas vinearum, pectet quamcumque calumpniam fecerit dupplatam, si probare potuerit; sin autem, salvet se accusatus vel suspectus, sicut forum est. Et si forte custos aliquem in vinea aliena percusserit aut occiderit, non pectet calumpniam, nec exeat inimicus.

5. **Quod dominus vinee habeat firmare dampnum ganati.** Si vero dominus vinee dampnum ganati firmare potuerit, colligat pectum: si vero firmare non potuerit, iuret suspectus pro dampno diei cum quodam² vicino et pro dampno noctis cum duobus.

6. **Quod dominus ganati dampnificatis habeat componere.** Si bos aut alia bestia dampnum fecerit de die, pro tribus vicibus dominus eius pectet quinque solidos, et pro duodecim ovibus, vel sex capris similiter. Tamen si pauciores fuerint oves sive capre, pectet iuxta numerum vicium dampnificatarum. Si canis aut porcus vineam dampnificaverit, pro unaquaque vite dominus eorum pectet quinque solidos. Tamen nullam calumpniam dominus pectet pro cane qui curvum portaverit, si curvus habuerit duos cubitos in longitudine³ et in recurvo cubitum unum, quia loco calumpnie habet canem verberare sed non occidere. Si autem curvum non portaverit, occidat eum in vinea; et si illum assequi non potuerit, pectet dominus canis

¹Valens P. E. F.

²Diei cum uno vicino et pro dampno F. *in margine*.

³Longitudinem P. F.

sicut dictum est. Si ganatus vel alia bestia in vineam intraverit, licet dampnum non faciat, eo ipso quod¹ vineam calcavit in introitu et exitu, pectet quinque solidos.

7. **Quod dominus vinee eligat cautum vel appreciaturam.** Pro omni dampno quodcumque factum fuerit in vinea, dominus eligat inter cautum et appreciaturam quod sibi fuerit placidius.

8. **De homine qui absque (licentia) in vineam intraverit.** Si homo sine licentia domini aut custodis ab introitu ianuarii quousque vinee sint vindemiate vineam intraverit, pectet quinque solidos, quamvis in ea nichil colligat.² Si enim in ea uvas collegerit aut alium fructum de die, pectet decem aureos, et si de nocte, pectet viginti aureos, si convictus fuerit, sin autem pro dampno diei salvet se cum sex vicinis, et pro dampno noctis sicut de furto.

9. **De eo qui vineam curtaverit alienam.** Siquis vitem vinee aliene absciderit,³ pectet quinque aureos, et pro palmite unum aureum, pro quolibet alio sarmento quinque solidos componat.⁴

10. **De eo qui parram curtaverit alienam.** Qui vitem parre curtaverit,⁵ pectet decem aureos, et pro palmite pectet quinque aureos, et pro quovis alio sarmento pectet quinque solidos. Ille etiam qui paxillum parre acceperit, solvat quinque solidos.

11. **De eo qui agrestum vendiderit.** Quicumque agrestum vendiderit, antequam vinee sint vindemiate, pectet unum aureum, sive sit Iudeus, sive Christianus; et calumpniam habeat querimoniosus et almutazaph, sicut forum est.

12. **De eo qui in vinea⁶ rosas aut lilium collegerit.** Quicumque in aliena vinea rosas, aut lilium, aut vimina, aut cardas, aut cannas collegerit, pro una quaque pectet unum aureum, si probari potuerit; sin autem, salvet se sicut de furto.⁷

13. **De cauto vinearum vindemia collecta.** Omnes vinee predicto modo sint cautate a prima die ianuarii,⁸ donec vinde-

¹Quia F.

²Collegerit E.

³Siquis vinee vitem absciderit P. F.

⁴Componat om. E.

⁵Putaverit P. F.

⁶Vineam P.

⁷Post hanc legem sequitur in codice E. illa quam septimam decimam numeravi, scilicet de eo qui zumagum collegit alienum.

⁸Verba quae sequuntur, donec . . . ianuarii. om. P.

mia sit collecta. Deinde usque ad introitum ianuarii si bos, aut equus, aut asinus, aut porcus in vineas¹ intraverit, pectet almudem frumenti.

14. **Quod nemo pro pignoribus habeat respondere post festum Sancti Martini.** Item post festum Sancti Martini pro dampno vinearum, quod antea quis fecerit, non respondeat. Nec etiam ille qui pro dampno vinearum pignora tenuerit, post festum illud pro eis non respondeat.²

15. **De vinea que exitum non habuerit.** Item si aliqua vinea exitum non habuerit, habeat viam per sulcum aliarum vinearum, que vie fuerint viciniore, sine calumpnia.

16. **De mercede custodis vinearum.** Sit³ autem merces custodis vinearum quatuor denarii⁴ ab omni homine, qui vineam habuerit in pago quem ipse custodierit; et tantum⁵ solvat ille qui plures vites habuerit, quantum et ille qui paucas.

17. **De eo qui zumagum collegit alienum.** Quicumque zumagum collegerit alienum pectet decem aureos, si probari potuerit; sin autem, salvet se sicut de furto.

CAPITULUM V.

1. **De cauto ortorum et de custodia eorum.** Si ganatus alicuius in ortum alienum intraverit, dominus eius pectet dampnum quod fecerit, et unum aureum in cauto, si de die hoc fecerit.⁶ Si autem de nocte, pectet duos aureos, et dampnum quod fecerit dupplatum, si convictus fuerit, sin autem, iuret dominus ganati solus pro dampno diei, et pro dampno noctis cum quodam vicino, et sit creditus. Si aliquis homo in orto alieno dampnum fecerit de die, pectet unum aureum, et dampnum quodcumque fecerit; si vero de nocte dampnum fecerit, pectet duos aureos, et dampnum quod fecerit dupplatum, si convictus fuerit; sin autem, pro dampno diei salvet se cum quodam vicino, et pro dampno noctis cum duobus vicinis.

2. **De eo qui aquam ad rigandum tenuerit.** Siquis ortum, aut linum, aut canabum, aut alium fructum terre rigaverit, si

¹Vineas *scripsi*; vineis P. E., vineam F.

²*Sequitur in F. lex septima decima de zumago.*

³Sunt F.

⁴Denarii *scripsi*; denarios P. F. denariorum E.

⁵Et tantum *om.* P.

⁶Fuerit E.

postquam tenuerit aquam, ad alveum rivi vel fluvii eam non duxerit, et dampnum fecerit, pectet illud dupplatum, et decem aureos in cauto, si convictus fuerit; sin autem, iuret cum duobus vicinis, et sit creditus.

3. **De eo qui in vice aliena aquam prendiderit.** Item quicumque aquam in vice aliena prendiderit, aut reciderit, aut vim super eam fecerit, vel iniuste, eam deffenderit, pectet duos aureos, si convictus fuerit; sin autem, iuret cum duobus vicinis, et sit creditus. Et qui super eam livores fecerit, aut percusserit, pectet cautum civitatis.

4. **De eo qui ortolanum de nocte percusserit aut occiderit sive de die ortum suum defendendo.** Item quicumque ortolanum de nocte percusserit aut occiderit in orto suo, pectet calumpniam quamcumque fecerit dupplatum. Et si ortolanus in suo orto¹ aliquem de nocte percusserit, aut occiderit, non pectem calumpniam, nec exeat inimicus.

5. **De mercede ortolani.** Ortolano itaque dentur duo kaficia pro anafaga, medietas inde, et medietas inde.² Semina vero, et bestiam, et cibum bestie ponat dominus orti. Ortolanus vero colat ortum, et accipiat de fructibus orti quantum cum domino pepigerit.

6. **De aqua que emanaverit de aliqua radice.** Si aqua de orto, aut vinea, aut alia radice, emanaverit, fluat per hereditates sulcariorum per loca competentiora, donec vadat ad alveum, vel ad locum, ubi nemini noceat.

7. **De eo qui aquam recipere noluerit.** Et si aliquis sulcariorum eam³ recipere noluerit, pectet decem aureos et dampnum dupplatum.

8. **De clausura hereditatis que fuerit in frontaria.** Quicumque ortum, aut vineam, aut messem⁴ in frontaria alicuius defense,⁵ sive exitus habuerit, et ei⁶ sepem aut parietem,⁷ aut vallatum non⁸ circumdederit, non accipiat pectum pro ea, neque calumpniam. Et ille qui sepem, aut vallatum, aut parietem fecerit, tante altitudinis fiat,⁹ quod nullus gauatus queat ad laborem transire.

¹Orto suo P.

²Medietatem inde, et medietatem inde P. F.

³Aquam E.

⁴Messam F.

⁵Defese E.

⁶Eam E.

⁷Sepe aut pariete E.

⁸Nisi P.

⁹Faciat E.

9. **De eo qui frontariam suam claudere noluerit.** Si quis frontarie sue clausuram non fecerit, sicut¹ superius assignatum est, sive frontaria sit culta, sive non, pectet unum aureum et dampnum dupplatum, si per² eam aliis dampnum evenerit; dominus vero ganati nichil pectet.

10. **De eo qui clausuram dissipaverit alienam.** Item quicumque clausuram dissipaverit alienam, pectet quinque aueros, et dampnum, quod inde evenerit, dupplatum, si probari potuerit; sin autem, iuret cum duobus vicinis, et sit creditus.

11. **De arbore qui in fundo steterit alieno.** Si arbor alicuius³ in hereditate steterit aliena, dominus radices habeat quartum de fructu illius. Et si arbor super hereditatem alienam expanserit⁴ ramos suos, dominus hereditatis habeat quartum de fructu, qui in fundo illius ceciderit. Dominus vero fundi custodiat arborem indempnem.

12. **De eo qui arborem seccaverit alienam.** Si quis arborem seccaverit alienam fructiferam, pectet triginta aureos, si convictus fuerit, si brachium, decem aureos, si convictus fuerit; sin autem, salvet se sicut de furto.

13. **De eo qui nucem decorticaverit alienam.** Item quicumque nucem, vel aliam arborem decorticaverit, pectet decem aureos, si probari potuerit; sin autem, iuret cum quodam vicino, et sit creditus.

14. **De eo qui ramum arboris putaverit fructifere.** Si quis ramum arboris fructifere putaverit, pectet quinque solidos, si probari potuerit, sin autem, iuret solus, et credatur ei.

15. **De eo qui fructum arboris de die aut de nocte collegerit.** Si quis fructum arboris de die collegerit extra vineam, pectet decem aureos, si probari potuerit; sin autem, iuret cum sex vicinis, et sit creditus; pro dampno vero noctis pectet viginti aureos, si probari potuerit; sin autem, iuret cum duodecim vicinis, et sit creditus.

16. **De eo qui folia aliene mori collegerit.** Item quicumque folia aliene mori collegerit de die, pectet unum aureum, si probari potuerit; sin autem, iuret solus, et sit creditus; pro dampno vero⁵ noctis pectet duos aureos, si probari potuerit; sin autem, iuret cum duobus vicinis, et sit creditus.

¹Frontariam suam, sicut P. F.

²Si clausuram ei non fecerit et per P. F.

³Alicuius *om.* P. F.

⁴Et si arbor hereditate aliena expanserit P.

⁵Quippe P. F.

17. **De eo qui arborem sterilem abscederit.** Siquis arborem infructuosam abscederit, pectet quinque aureos, si probari potuerit; sin autem, iuret cum quodam vicino, et credatur ei.

18. **De eo qui ilicem vel quercum abscederit.** Item quicumque ilicem¹ aut quercum propter glandes abscederit, pectet cautum, sicut pro arbore fructifera.

CAPITULUM VI.

1. **De calumpnia illius qui hominem cum armis prohibitis incluserit.** Mando itaque quod quicumque hominem cum armis prohibitis incluserit,² pectet trecentos solidos, et quot homines incluserit, tot trecentos solidos pectet.

2. **De eo qui domum violaverit alienam.** Item quicumque domum alienam violaverit, pectet quingentos solidos, et quot homines in domo fuerint, tot quingentos solidos pectet, et dampnum dupplatum. Et si forte hominem percusserit, vel occiderit, pectet calumpniam quamcumque fecerit dupplatam, pectando calumpniam³ cum ceteris cautis. Et istos cautos et istas calumpnias pectent quotquot auxiliiatores violationis fuerint,⁴ si testibus probari potuerit; sin autem, quilibet violatorum salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus. Si autem aliquis eorum complere non potuerit, pectet sicut dictum est.

3. **Que sit domus violatio.** Et sciendum est, quod ille solus domum violat, qui animo percuciendi intrat, et percutit, vel cum armis prohibitis iracunde intrat, quamvis non percuciat; vel qui contra prohibitionem domini domus intrat, aut instat.

4. **De eo qui incendium fecerit.** Item quicumque domum incenderit alienam⁵ pectet quingentos solidos, si probari potuerit, sin autem, iuret cum duodecim vicinis, vel respondeat ad reatum. Et si hominem intus combusserit, pectet quatuorcentos⁶ aureos, et exeat inimicus, si probari potuerit; sin autem, salvet se cum tot duodecim vicinis, quot⁷ homines in domo fuerint

¹Elicem P.

²Incluserit cum prohibitis armis P.

³Quamcumque fecerit . . . . calumpniam in margine F.

⁴Fuerint violationis P.

⁵Alienam om. P. F.

⁶CCC P.

⁷Quod P. F.

combusti, et sit creditus; vel iuret solus, et respondeat ad reptum; et hoc sit in electione querelosi.

5. **De eo qui silvam incenderit.** Hoc idem dicimus de eo qui silvam incenderit.

6. **De eo qui contra prohibitionem in domo aliena intraverit.** Item quicumque contra prohibitionem in domo eiusdem domini intraverit, pectet calumpniam, sicut pro violacione domus. Et si dominus domus protervientem in domo sua post prohibitionem percusserit, aut occiderit, aut eum violenter a domo expulerit, non pectet proinde calumpniam, nec exeat inimicus. Similiter quicumque in domo steterit aliena, et precepto domini domus¹ exire noluerit, pectet sicut domi violator. Et si dominus domus violenter eum expulerit, aut percusserit, vel occiderit, non pectet proinde calumpniam, nec exeat inimicus. Proterviens vero si dominum domus percusserit, aut occiderit, vel aliquem suorum, pectet calumpniam quamcumque fecerit duplatam.

7. **De calumpniatore vel debitore existente in aliqua domo qui superlevatorem dare noluerit.** Et si forte aliquis calumpniam fecerit, vel debitor fuerit, et existens in aliqua domo superlevatorem dare noluerit, in cautum domorum confidendo, dominus domus aut eiciat eum a domo sua, vel det querimonioso licentiam capiendi eum sine calumpnia. Quod si non fecerit, respondeat in voce debitoris vel calumpniatoris; et si victus fuerit, pectet sicut et ipse.

8. **De eo qui ligna aut cetera domus aliene furatus fuerit.** Item quicumque ligna, aut lapides, aut tegulas, aut lateres, aut soldatam, aut tegimentum² alicuius domus furatus fuerit, pectet illud sicut latro, vel salvet se sicut de furto, si testibus convinci non potuerit.

9. **De eo qui ruinam alicuius rei timuerit.** Item quicumque ruinam parietis, aut domus, aut trabis, aut incendium vicinæ domus timuerit, moneat dominum parietis, vel domi, vel trabis cum iudice et alcaldibus sive in concilio, ut parietem eiciat, aut trabem, aut suffulciat aut custodiat. Et post ammonitionem si³ paries vel illud, de quo monitus fuerit, aliquod dampnum fecerit, pectet illud duplatum. Si forte hominem

---

¹Domus om. E.

²Tegumentum E.

³Si post ammonitionem E.

occiderit post ammonitionem, pectet calumpniam dupplatum, et exeat inimicus in perpetuum. Post ammonitionem ideo dicimis, quia nullus, antequam sit monitus, habet calumpniam pectare pro homine, aut bestia, quem paries, aut lignum, aut domus percusserit, aut occiderit, sive in puteo aut in fossa interierit,¹ vel aliud inconueniens quod per² ista euenierit. Omne vero aliud dampnum quodcumque una domus alii fecerit per aquam, vel aliam rem, si post ammonitionem statim prohibitum non fuerit, pectet illud dupplatum sicut dictum est.

10. **De eo qui super domum ascenderit alienam.** Item quicumque super domum alienam ascenderit, pectet decem aureos, et dampnum dupplatum.

11. **De domo a qua arma proiecta fuerint.** Item si arma prohibita de domo aliqua proiecta fuerint, et dampnum fecerint, et querelosus dampnatorem nescierit, dominus domus iuret pro se et pro omnibus qui panem suum comedunt, sicut forum est.

12. **De eo qui super hominem per fenestram aquam vel sputum deiecerit.** Item quicumque per fenestram aquam vel sputum super hominem proiecerit, pectet decem aureos, si probari potuerit; sin autem, salvet se sicut pro deornatione corporis.

13. **De eo qui ad portam egresserit alienam.** Item quicumque ad portam egresserit alienam, pectet duos aureos, et ipsemet verrat egestum, si probari potuerit; sin autem, iuret cum quodam vicino, et sit creditus.

14. **De eo qui ianuam (lapida) verit alienam.** Item quicumque ianuam lapidaverit alienam, pectet trecentos solidos, si probari potuerit; sin autem salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus.

15. **De eo qui ossa super domum proiecerit alienam.** Item quicumque cornua, aut ossa super domum jactaverit, alienam, aut ante fores³ posuerit, pectet quinque aureos, si querelosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum quodam vicino, et sit creditus. Hoc cautum statuitur⁴ propter eos qui palam non sunt ausi hominem dehonestare, nisi hoc modo.

16. **De eo qui super domum alienam aut per fenestram lapidem proiecerit.** Item quicumque super domum alienam aut

¹In fossa aut in puteo interierit P.

²Per om. P.

³Portas E.

⁴Statutum est E.

per fenestram lapidem proiecerit, pectet decem aureos, et dampnum dupplatum, si probari potuerit; sin autem, salvet se cum duobus vicinis, et sit creditus.

17. **De eo qui rem suam insequendo domum alienam intraverit.** Et sciendum est quod quicumque in domum alienam intraverit rem suam insequendo, nullam habeat pectare calumpniam, si per hostium intraverit apertum. Quoniam qui aliunde intraverit, habet pectare calumpniam quingentorum solidorum, sicut pro domo violata.

18. **De eo qui pro ganato domum alienam intraverit.** Tamen pro ganato pignorado nemo habet intrare. Siquis enim pignorante invito, vel nesciente illum extraverit, pectet calumpniam domus, et ganatum restituat dupplatum.

19. **De altitudine domorum.** Quicumque domum edificare voluerit, erigat edificium in altum quantum sibi placuerit.

20. **De pariete communi.** Et quicumque domum suam pariete aliquo¹ fulcire voluerit, det prius medietatem precii quod paries constitit:² deinde edificent super parietem illum; si paries tamen fuerit in radice communi. Quia si radix communis non fuerit, non potest super parietem alienum³ quis edificare domino nolente.

CAPITULUM VII.

1. **De eo qui in exitu concilii laborem fecerit.** Item quicumque in exitu, aut in calle concilii, tam urbis, quam alde laboraverit, pectet eidem⁴ concilio sexaginta mencales, et relinquat hereditatem liberam et immunem. Et si quis eam defenderit, et ibi percussus vel interfectus fuerit, non sit inde calumpnia. Siquis etiam radicem concilii vendiderit, pectet tantam ac talem radicem dupplatam eidem concilio. Et qui eam emerit, perdat precium quod dederit pro ea; et relinquat hereditatem, sicut iam dictum est. Hereditas concilii nemini potest dari⁵ neque vendi,⁶ neque impignorari,⁷ neque roborari,⁸ neque salvari.⁹

¹Parieti alicui P. F.

²Constat E.

³Parietem alienum *om.* P.

⁴Eiusdem P.

⁵Hereditatem concilii nemo potest dare E.

⁶Vendere E.

⁷Impignorare E.

⁸Roborare E.

⁹Salvare E.

2. **De lapidicinis.** Omnes itaque lapidicine, gipsarie, molarie, et tegularie, et etiam fontes perennes¹ communes sint concilii. Et qui in hereditate sua molariam, aut aliquam istarum predictarum habuerit, vendat eam concilio² pro tanta hereditate dupplata, fiatque³ communis. Et si quis eam alicui de concilio defenderit, pectet centum aureos.

3. **De eo qui lapidicinam diu occupatam tenuerit.** Item quicumque molariam, aut gipsariam, tegularem, vel lapidicinam ultra triginta dies occupatam tenuerit, perdat laborem, et sit illius qui prius eam intraverit.⁴ Siquis autem eam defenderit, pectet decem aureos.

4. **De fontibus concilii.** Omnis fons concilii habeat in circuitu tria stadia.

5. **De podiis callium.** Item quicumque podium in calle concilii fecerit, sit sui et concilii, et serviat utrique, et numquam alicui locetur. Et si quis⁵ illud⁶ alicui locaverit, pectet sexaginta menkales almutazaf et querimonioso.

6. **De eo qui in aldeam fecerit defensam.** Item quicumque in aldeam defensam fecerit, faciat eam ad visum aldee; sin autem, non valeat.

7. **De eo qui defensam circa viam aut exitum habuerit.** Et quicumque defensam fecerit in frontaria exitus, aut vie, faciat ei vallatum in circuitu; quod si non fecerit, non colligat pectum a dampnatoribus. Si autem pectum collegerit, pectet unum aureum querimonioso, et pignora reddat dupplata.

8. **De calumpnia bestiarum que in defensam intraverint.** Defensa quippe concilii civitatis omni tempore sit defensata ab omni pecude⁷ et bestia preter equum et mulam et asinum. Pro dampno itaque eque pectet dominus eius dimidium menkalem,⁸ pro bove⁹ quartam, pro porco quartam, pro quinquaginta ovibus quinque solidos, pro quinque anseribus octavam; et qui in ea herbam seccaverit, pectet quinque solidos. Et omne dampnum quod de nocte factum fuerit, habeat calumpniam

---

¹Perhennes P. F.

²Ad concilium P.

³Fiat P. F.

⁴Illam tenuerit E.

⁵Si aliquis P.

⁶Eum P. F.

⁷Pecude P.

⁸Unum menkalem F.

⁹Pro dampno bovis P.

dupplatam. Verumptamen pro ganato, qui per viam transeundo in defensa pascuerit, nullus pectet calumpniam.

9. **Quod nullus defensam habeat venatuum.** Sit itaque prohibitum quod nullus in termino Conche habeat defensam cuniculorum, vel venatuum, vel piscium.

10. **Quod post annum et diem nemo pro radice respondeat.** Item quicumque roboratam radicem tenuerit, non respondeat pro ea, die et anno transacto, nisi fuerit hereditas concilii, aut ecclesie, que nec potest dari, nec vendi, et excepta hereditate peregre profecti, et captivi, atque pupilli nondum annos discretionis habentis. Pro alia vero radice habeat respondere omni tempore dando cautionem, unde eum contigit.¹ Verumptamen si quis tale scelus perpetraverit, pro quo, si capi possit,² capitalem sententiam³ subiret, si post annum et diem redierit, et hereditatem suam ab alio occupatam invenerit, non habeat eam.

11. **Quod omnes alie hereditates omni tempore parificentur.** Omnes alie hereditates omni tempore⁴ parificentur, cum querelosus metiri voluerit.

12. **De eo qui post pecuniam paccatam radicem roborare noluerit.** Item quicumque hereditatem vendiderit, postquam de pecunia paccatus fuerit, roboret eam, quando emptori placuerit⁵ in sua collatione die sabbati ad vespervas, vel die dominica ad missam. Et si venditor eam roborare noluerit quot dies dominici transierint post ammonitionem,⁶ tot quinque aureos pectet emptori, donec eam roboret.

13. **De carta roborationis.** Postquam vero hereditas⁷ roborata fuerit, emptor radice faciat⁸ inde cartam, et scribat in ea quinque vicinos, ac supra, aut filios vicinorum eiusdem collationis. Et cum necesse fuerit, firmet cum quinque de illis qui scripti fuerint, quod iam annus et dies sunt transacti, quod eam roboratam teneat; et vincat, atque collatio sit credita. Et si forte firme scripte mortue fuerint, iuret comparator cum duobus vicinis, quod ille firme presentes erant videntes et audientes illam robarationem, et quod carta sit vera.

¹Contingit E.

²Posset F.

³Sententiam E. F.

⁴Omni tempore om. E.

⁵Quando emptori om. P.

⁶Quot dies post ammonitionem transierit P.

⁷Hereditas om. P. F.

⁸Fiat F.

14. **De eo qui ante annum et diem post roborationem pulsatus fuerit.** Et ille¹ qui radicem roboratam tenuerit, et eum ante annum et diem quis pro ea pulsaverit, det auctorem, sicut forum est; et auctore dato, habeat radicem liberam et immunem. Si vero auctorem non dederit, relinquat radicem cum calumpnia decem aureorum. Et si auctorem dederit, et auctor victus fuerit, pectet tantam ac talem radicem dupplatam, et decem aureos.²

15. **De venditore qui auctorem non vendierit.** Et si forte venditor radicis auctor non exierit, et emptor firmis eum convicerit,³ pectet auctor tantam ac talem radicem dupplatam emptori⁴ cum calumpnia decem⁵ aureorum.

16. **De venditore qui radicem salvare non potuerit.** Et si venditor radicem salvare non potuerit, pectet radicem dupplatam cum calumpnia decem aureorum.

17. **De venditore vel emptore qui post pactum penituerit.** Similiter si quis radicem vendiderit, et postea⁶ penituerit, pectet pecuniam quam⁷ receperit dupplatam. Et si emptor penituerit, perdat pecuniam quam dederit pro ipsa.

18. **De eo qui pro radice auctorem dare debuerit.** Siquis pro hereditate auctorem dare debuerit, det eum super hereditatem⁸ auctore concedendo, quod ipse eam vendidit, vel impignoravit, vel dedit; et complet. Si etiam dederit fideiusso-rem vicinum habentem domum habundantem cum pignoribus, quod compleat forum Conche, id est, quod componat hereditatem dupplatam, si victus fuerit, cum predicta calumpnia decem aureorum.⁹

CAPITULUM VIII.

1. **De molendinis et aqueductis et gurgustis.** Molendinus, quem quis in hereditate sua fecerit, habeat tres passus via illius¹⁰

¹Et si ille P. Et ille F. utroque caret E.

²Aureorum F.

³Convincerit P.

⁴Emptori om. P.

⁵Viginti E. F.

⁶Postquam E.

⁷Pro ea ad. P.

⁸Hereditate E.

⁹Cum predicta . . . aureorum om. E. F.

¹⁰Passus in via E.

in amplo, et habeat molendinus spacium¹ in circuitu novem passus; sin autem, non valeat.

2. **De eo qui in matrice fluvii molendinum fecerit.** Siquis in medio alveo fluvii molendinum facere voluerit, faciat eum sine calumpnia, et sit stabilis in perpetuum, si de proprio introitum et exitum habuerit, qualem superius assignavimus, sin autem, non valeat.

3. **De eo qui molendinum de novo fecerit.** Quicumque etiam molendinum² fecerit de novo, caveat quod non noceat alicui molendino primitus facto, quacumque sit parte, sive superius, sive inferius, sive dextrorsum, sive³ sinistrorsum; quod⁴ si forte novus molendinus impedimentum fecerit, aut angustiam molendino, qui antea fuerit,⁵ diruatur, et non valeat.

4. **De eo qui pressam⁶ novam fecerit.** Similiter nove presse⁷ destruantur, si in aliquo veteribus fecerint impedimentum, que sint superius, vel inferius, dextrorsum, vel sinistrorsum.

5. **De eo qui aqueductum de novo fecerit.** Et siquis calicem fecerit de novo, nullus in eo construat molendinum, qui noceat, vel angusturam faciat molendinis illius⁸ qui calicem fecerit.

6. **Quod factor aqueductus eligat loca meliora.** Ille etiam qui calicem fecerit, faciat quocumque⁹ molendinos potuerit in meliori¹⁰ loco, quem ipse elegerit. Et sicut veteres molendini habeant¹¹ destruere novos, qui eis impedierint, et presse¹² veteres habeant¹³ eadem ratione dirruere novas, sic eadem lege calices veteres habent dampnificare novas.

7. **Quod factor aqueductus faciat pontem cum necesse fuerit.** Et est sciendum¹⁴ quicumque calicem, sive aqueductum fecerit, ipsemet faciat pontem in eo, si concilio fuerit necessarius.

¹Molendinus spacium *om.* P.

²Molendino P.

³Vel F.

⁴Quia E. F.

⁵Molendinis, qui antea fuerint, E. F.

⁶Prensam P.

⁷Prese nove P.

⁸Illis P.

⁹Quotquot E.

¹⁰Meliore E.

¹¹Habent E.

¹²Prese P.

¹³Habent E.

¹⁴Et sciendum quodcumque F.

8. **Quod inferiores molendini superioribus non noceant, faciant signum inter utrumque.** Quoniam frequenter solet evenire, quod inferiores molendini superioribus noceant ex superhabundancia aque, ideo mandamus, cum aque in mense Augusti fuerint imminute,¹ quod² figatur palus a cacavo superioris molendini usque ad novem passus inter utrumque molendinum, et in eo faciant signum. Quo facto, si postea culpa inferioris molendini aqua signum co-operuerit, dominus molendini³ querimoniso pectet decem aureos, et insuper faciat aquam descendere statim. Quod nisi fecerit, pectet decem aureos, quot diebus post ammanicionem culpa sua aqua steterit supra signum; verumptamen si locus talis fuerit, in quo palum⁴ figere non possint, faciant signum in alio⁵ loco, quo sibi placuerit.

9. **De eis qui molendinos faciunt adulterinos.** Propter eos qui faciunt molendinos adulterinos, ut⁶ hereditates anticipent, mandamus, quod quicumque molendinum facere voluerit, faciat eum talem, qualis est molendinus, ad quem homines solent ire, et molituras dare; sin autem, non valeat.

10. **De aqua que de pressa⁷ emanaverit.** Si aqua de pressa⁸ emanaverit, aut de molendino, aut de calice, et hereditatem dampnificaverit⁹ alienam, dominus presse¹⁰ vel molendini, vel calicis, qui fuerit, pectet totum dampnum quod aqua fecerit. Deinde vetet eam, ne postea¹¹ dampnum faciat; et si eam prohibere nequiverit, emat hereditatem quanto duo alcaldes discernierint, vel det ei tantum hereditatis, ac tale, et in tali loco dupplatam. Istud tamen, sit in electione querimoniosi.¹²

11. **De participibus molendinorum.** Si duo vel plures fuerint participes in molendino, vel in alia radice, cum quidam eorum laborare voluerit, laborent omnes. Ille vero qui laborare noluerit, quot diebus mingnam fecerit, pectet duodecim denarios, vel expensam dupplatam, secundum computationem quam alij

¹Minuite E.

²Quod om. P. F.

³Culpa inferioris molendini dampnum evenierit P.

⁴Palus P. F.

⁵Aliquo P.

⁶Vel F.

⁷Prensa P.

⁸Prensa P. F.

⁹Dampnaverit E.

¹⁰Prese P. F.

¹¹Iterum E. F.

¹²Querelosi E.

participes in peditibus conducendo, vel in operibus molendini fecerint. Si vero participes hoc modo eum cogere non potuerint, sit redditus porcionis¹ eius in pignore, donec pectet capitale dupplatum.

12. **De eo qui frontariam suarum acequiarum non munda-verit.** Quicumque etiam frontarias suarum acequiarum non mundaverit, pectet duos aureos omni septimana qua mingnam fecerit.

13. **De eo qui molendinum incenderit.** Item quicumque molendinum alienum scienter incenderit, pectet trecentos solidos, et dampnum dupplatum, si probari potuerit; sin autem, salvet se sicut de furto.

14. **De eo qui molendinum violaverit.** Et si quis molendinum alienum² violaverit, pectet sicut pro domo violata. Si forte molitor molendinum casu incenderit, pectet dampnum, et nichil aliud; si autem creditus non fuerit, dampno restituto salvet se cum duodecim vicinis, et credatur ei.

15. **De eo qui rotam molendini fregerit et cetera.** Item quicumque rotam molendini, aut molam, aut canalem, aut parafusum, aut anatillam fregerit scienter,³ pectet decem aureos; sin autem, salvet se sicut de furto. Et si quis ista furatus fuerit, si probari potuerit, pectet, sicut latro; sin autem, salvet se sicut de furto.

16. **De eo qui rotam acenie aut orti aut balnei fregerit.** Similiter qui rotam acenie, aut orti, aut balnei, aut putei scienter fregerit, pectet decem aureos, et dampnum dupplatum, si convictus fuerit; sin autem, salvet se sicut de furto.

17. **De eo qui iniuste pressam⁴ fregerit alienam.** Item quicumque pressam⁵ alienam fregerit iniuste, pectet decem aureos et dampnum dupplatum, si convinctus fuerit; sin autem, iuret cum duobus vicinis, et sit creditus.

18. **De molendinis et pressis⁶ et aqueductibus qui veteribus nocuerint.** Omnes presse⁷ et molendini, atque calices, qui veteribus nocuerint, ipse factor statim destruat eos usque in

¹Porcionis *om.* E.

²Alienum *om.* F.

³Scienter fregerit P.

⁴Prensam P.

⁵Prensam P.

⁶Prensis P.

⁷Prese P. F.

tertium diem post iudicium victum. Quod si facere noluerit, pectet decem aureos, medietatem querimonioso, et medietatem alcaldibus, et dampnum dupplatum cotidie,¹ donec destruat ea, que fuerint destruenda. Pro ista vero calumpnia pignorent alcaldes donec pectet.

19. **De aqua molendinorum que ortis fuerit necessaria.** Si aqua a qua² molendini molerint, ortis fuerit necessaria, habeant eam orti duos dies in septimana, scilicet die Martis, et die Veneris, sive aqua sit de calice, sive de fluvio;³ aqua autem ducatur et accipiat in illo loco et ea parte, qua viderint alcaldes minus esse dampni utrisque.⁴

20. **Ad quam forum molendini habeant molere.** A festo⁵ Sancti Joannis usque ad festum Sancti Michelis molendini molant ad quindecim, in alio tempore molant ad viginti.⁶ Si quis⁷ hoc cautum fregerit, pectet unum aureum alcaldibus et querimonioso.

21. **De mercede molendinorum.** Molendinarius autem accipiat quartum molumentorum.

22. **De eo qui domum aut molendinum perforaverit.** Item quicumque domum, aut molendinum perforaverit alienum, pectet cautum domus violate, licet inde nichil extrahat; si autem dampnum in eis fecerit, restituat illud sicut fur.⁸

CAPITULUM IX.

1. **De desponsationibus et testationibus persequendum est.** De dote civis puelle. Mando etiam quod quicumque civem puellam desponsaverit, det ei viginti aureos⁹ in dotem¹⁰ vel appreciaturam, vel pignus viginti¹¹ aureorum.

2. **De dote civis vidue et puelle rusticane vidueque rusticane.**

¹Quotidie E.

²Ad quam E.

³Fluo E.

⁴Utriusque E.

⁵Autem ad. F.

⁶Viginti P.

⁷Vero ad. F.

⁸Latro P.

⁹Aureorum P. E.

¹⁰Dote P.

¹¹X. P.

Et civi vidue det decem aureos; ille vero¹ qui puellam rusticanam vel aldeanam desponsaverit, det ei decem aureos, et vidue quinque aureos².

3. **Quod post mortem viri nemo dotem persolvat.** Et sciendum est, quod post mortem viri nullus habeat³ solvere dotem: et quamvis uxor pignora teneat, non valeant, qui ante mortem viri dos non fuit requisita; appreciatura autem valeat omni tempore.

4. **De eo qui prius desponsacionem comparem suum repudiaverit.** Et si forte post desponsacionem sponsus sponsam repudiaverit, sive sponsa sponsum, pectent centum aureos⁴ fideiussores repudiatoris, et dampnum dupplatum.

5. **De sponso qui sponsam cognitam repudiaverit.** Et si forte sponsus sponsam cognoverit, et post eam repudiaverit, pectet centum aureos, et exeat inimicus.⁵ Item⁶ si sponsa ante nupcias vel matrimonium contractum obierit, sponsus accipiat vestes, et quicquid sibi dederit. Si vero sponsus obierit, sponsa accipiat totum suum supellectile.

6. **Quod sponsus accipiat si sponsa ante nupcias decesserit ael e converso.** Post contracto vero matrimonio, et sponsa deflorata, vestes erunt sponse, sive nupte, quandocumque vir moriatur.

7. **Quod nullus palacio pectet maneriam.** Et quicumque ante matrimonium, vel post, sine lingua decesserit, nullam palacio pectet maneriam. Immo si quis vestrum propinquos non habuerit, dividat omnem substantiam suam secundum corpus suum, tam mobile, quam radicem, si testatus decesserit.

8. **De eo qui sine lingua decesserit.** Si autem aliquis intestatus decesserit, et propinquos habuerit, detur quintum sue collationi de ganato, et non de aliis rebus,⁷ id est, de ovibus, bobus, vaccis⁸ et omnibus bestiis, excepto equo sellario. Ceterum habeant propinqui, et ipsi de corpore mortui faciant quod voluerint.

¹Ille vero *om.* E.

²Aureos *scripsi*; aureorum E. *Hanc vocem om.* P. F.

³Habet E.

⁴Aureorum P. E.

⁵Si eam postea repudiaverit. *ad.* P. F. *in margine.*

⁶*Hic intercedit separatio in E.*

⁷Rebus *om.* E. non detur aliis F.

⁸Baccis P.

9. **De eo qui sine lingua decesserit et absque propinquis.** Ille etiam qui absque propinquis, et intestatus decesserit, detur quintum sui ganati collationi sui hospitis vel domini. Residuum vero sit domini seu hospitis.

10. **Quod nullus in testamento uxori sue heredibus invitis aliquid dare possit.** Ille autem qui testamentum condiderit, nil possit concedere uxori sue, heredibus absentibus, vel nolentibus; neque uxor viro.

11. **De eo qui Maurum suum fecerit, Christianum.** Et quicumque vestrum Mauros suos fecerit Christianos, et illi filium vel¹ filiam non habuerint, dominus illorum² hereditet bona illorum. Et si dominus tornadiciorum vel proselytorum non superfuert, filii domini³ hereditent bona eorum.

12. **Quod omnes qui in hereditate steterint aliena sint vassalli domini radices.** Mandamus quod⁴ de vestris mancipiis et proselitibus, et filiis eorum,⁵ et de omnibus hominibus, qui in domibus vestris habitaverint, dominus domus, in qua ipsi steterint, colligat pectum omnium calumpniarum, que ibi contigerint, et non alius.

13. **Quod palacium non accipiat homicidium nisi de morte domini domus.** Palacium vero non colligat homicidium nisi de morte domini domus solummodo. Quicumque etiam in domibus vel in hereditatibus alienis steterint, sint vassalli⁶ domini hereditatis, vel domorum,⁷ et ipsi respondeant pro pecta et facendera.⁸

CAPITULUM X.

1. **De successione filiorum atque parentum.** Et quilibet filius hereditet bona patris et matris tam in mobili⁹ quam in radice. Pater et mater hereditent¹⁰ bona filii in mobili.¹¹ Pater

¹Aut P.

²Eorum P.

³Filii *om.* E.

⁴Mandamus quod *om.* P. F.

⁵Eorum *om.* P. F.

⁶Bassalli P. vasilli F.

⁷Vel domorum *om.* P. F.

⁸Fazendera P. F.

⁹Immobili P. F.

¹⁰Hereditent *om.* E. F.

¹¹Immobili P. F.

enim non habet hereditare radicem filii, que¹ eum de patrimonio suo contigerit. Aliam autem radicem quam parentes simul acquisierint, habeat² parens hereditare superstes omnibus diebus vite sue iure filii, si filius per novem dies vixerit. Post mortem autem parentis radix redeat ad radicem. Quapropter mando quod licet parens superstes habeat hereditare hanc radicem omnibus diebus vite sue, tamen quia radix ad radicem habet redire³ det fideiussores quod radicem indempnem custodiat. Radix vero que filium de patrimonio⁴ contigerit, redeat ad radicem ea die qua ipse decesserit.

2. **Quod propinquiore parentes mortui succedant.** Et mando quod illi parentes qui propinquiore et vicini fuerint, hereditent bona consanguinei sui defuncti. Et si forte aliquis consanguineus propinquior⁵ istis venerit aliunde, hereditet bona defuncti, sed tamen prius det fideiussores valituros, quod ad minus sit populator Conche per decem annos; quod si non fecerit, non hereditet.

3. **De eo qui in ordinem intraverit.** Et quicumque vestrum in ordinem intraverit, portet secum quintum de mobili⁶ solummodo, et residuum cum tota radice remaneat heredibus suis, iniustum enim et inequum videtur, ut quis exheredet filios suos, dando monachis mobile vel radicem, quia forum est quod nullus exheredet filios suos.

4. **Quod filii sint in potestate parentum.** Filii sint in potestate parentum, donec contrabant matrimonium, et sint filii familias. Et usque ad tempus illud, quicquid filii acquisierint, seu⁷ invenerint, totum sit parentum suorum, nec habeant potestatem sibi aliquid retinendi contra voluntatem eorum.

5. **Parentes respondeant pro malefactis filiorum.** Parentes itaque respondeant pro malefactis filiorum suorum, sive sint sani, sive furiosi. Et si quis cum malefacto aliquo in domum alicuius intraverit, sive sit mercennarius,⁸ sive non, dominus domus non respondeat pro eo, nisi eum defenderit.⁹ Nam si

¹Quod P.

²Habet P.

³Radix habet ad radicem redire E.

⁴Matrimonio E.

⁵Propinquierum E.

⁶Mobile P. F.

⁷Vel E.

⁸Illius domus ad. E.

⁹Verba quae sequuntur, nam si eum defenderit . . . dominus eum non defenderit om. P.

eum defenderit, respondeat pro eo,¹ aut ducat eum ad satisfactionem. Si vero domum domini non redierit, aut dominus eum non defenderit, non respondeat pro eo, sed parentes. Tamen si filius homicidium perpetraverit, licet sit mercennarius, nullus pro eo respondeat nisi² soli parentes, quia ipsi debent solvere calumpnias, non tamen exeant inimici, nisi de³ homicidio⁴ fuerint accusati.⁵ Quia si de homicidio fuerint accusati et convicti, exire utique tenentur. Similiter si filius orbatus fuerit altero parente, ille qui superstes fuerit,⁶ respondeat pro eo, donec det ei partem substantie, que⁷ eum contigerit. Post divisionem vero non habet utique respondere.

6. **Quod parentes non respondeant pro debitis filiorum.** Sed tamen parentes non respondeant pro eis⁸ que accommodata, vel credita filiis suis fuerint.

7. **De filio perverso.** Si pater aut mater filium perversum habuerit, et timuerit⁹ calumpnias, quas ipse fecerit, teneat eum captum¹⁰ aut ligatum, donec mansuescat, aut recipiat sanitatem; si furibundus extiterit, quatinus non faciat¹¹ dampnum, quia pro dampno, quodcumque fecerit,¹² parentes habent respondere; nec valebit illi, qui filium suum in concilio defiliaverit, aut exhereditaverit. Hoc cautum est, ne aliquis filium suum dicat furibundum, aut perversum, et eiciat eum in concilio, et tandem sub tegimine mali doli faciat eum aliquem occidere, vel incendium facere, sive aliud quodcumque dampnum.

8. **De separatione uxoris et mariti.** Cum maritus et uxor aliqua occasione ab invicem voluerint separari,¹³ dividant equaliter inter se quecumque simul acquisierint, et non aliud; et etiam dividant laborem, quem ambo in radice alterius fecerint. Et postquam unus eorum, qui in vita fuerint separati, decesserit, ille qui supervixerit, nichil¹⁴ de bonis eius accipiat, sed heredes defuncti accipiant omnia bona sua, et dividant inter se.

¹Pro eo *om.* F.

²Sed E.

³In P. F.

⁴Homicidium F.

⁵Culpati E. F.

⁶Altero parente . . . . superstes fuerit *om.* P.

⁷Quod P.

⁸His P.

⁹Pectare *ad.* E.

¹⁰Cautum F.

¹¹Fiat F.

¹²Pro dampno quodcumque fecerit *om.* P.

¹³Se P.

¹⁴Nil P.

9. **De partitione parentum et filiorum.** Omnis particio que coram tribus vicinis facta fuerit, et in scriptis redacta, rata habeatur; si tam particio, quam nomina testium fuerint in cautione, quatinus si aliquis testium mortuus fuerit, sive omnes, iuret cum duobus vicinis cautionem illam esse veram, et sit creditus; si forte aliquis hereditancium partitionem¹ negaverit. Similiter illa divisio et particio² sit stabilis ac firma, quam parentes, sive sani, sive infirmi heredibus suis fecerint, cunctis heredibus presentibus atque concedentibus; quia aliter comparticio³ non valet a parente facta. Datum etiam, quod parens vivus sacramento firmaverit, sit creditum et stabile.

10. **De cautione partitionis.**⁴ Cautio autem partitionis hunc habeat tenorem: "Noverint universi tam presentes quam posterius, quod ego N. finem universe carnis considerans,⁵ cum nascatur⁶ ad hoc, ut moriatur homo, antequam nature debita solvam, heredibus et successoribus meis, qui ex lege patrimonii post decessum meum iure hereditario mea sunt possessuri, divido et compartior quecumque sudore meo, aut servicio mediante, tam immobili quam in radice hactenus acquisivi in hunc modum:" G. filio meo maiori natu⁷ vineam, que⁸ in Conchensi territorio prope fluvium est, cum orto qui interiacet vinee; nec non et domos quas edificavi vel comparavi in loco N., absolute relinquo: R. iuniori¹⁰ filio meo agrum N. aut vineam cum porcione que eum contigit. Huius rei testes sunt, quorum¹¹ nomina subsecuntur, F. P. D. J., aera tali,¹² sub rege N., sub domino N.,¹³ sub iudice N., sub merino N., sub saione N.¹⁴

11. **Item de partitione.** Item si coniugati filios habuerint, et in vita non fuerint separati, et neuter eorum alios filios habuerit, cum alter obierit, paccatis omnibus debitis de communi, que simul fecerint, et etiam paccata helemosina de porcione

---

¹Cautionem P.

²Comparcio P. comparticio F.

³Comparatio F.

⁴Particione P.

⁵Desiderans E.

⁶Nascitur P. nascetur F.

⁷In hunc modum *om.* P. F.

⁸Nato P.

⁹Quam E.

¹⁰Minore E.

¹¹Quod P. quos F.

¹²Millesima ducentesima E.

¹³Sub domino N. *om.* E.

¹⁴Sagione N. F.

mortui et pannis funeris, filii, sive heredes dividant inter se omnia bona mortui tam immobili, quam in radice. Si filius decesserit, parens superstes hereditet bona illius, sicut iam dictum est. Si autem filius prolem habuerit, ea succedat ei, neque pater, neque mater.

12. **Item de particione.** Item cum parens vivus obierit, paccatis debitis et heleemosinis, et pannis, sicut dictum est, filii, sive heredes dividant omnem substantiam tam immobili, quam in radice.

13. **Item de particione de hereditate patrimonii.** Item quicumque sine prole decesserit, propinquiore consanguinei hereditent bona illius¹ tam in mobili, quam in radice. Item filius non dividat radicem parentis vivi, quam lucratus fuerit ante nupcias, vel de suo patrimonio habuerit. Similiter neque heredes, sive filii dent porcionem parenti vivo² in radice defuncti, quam habuerit ante nupcias, vel de suo patrimonio.

14. **De his que sponsi simul acquisierint.** Quia quicquid in die nupciarum simul aut separatim sponis promissum sive datum fuerit, totum sit commune ambobus, tam in vita quam in morte.

15. **De debito quod prius particionem remanserit.** Si forte post particionem aliquod debitum remanserit, superstes cum heredibus solvat illud secundum illam quantitatem quam quilibet de bonis defuncti acceperit. Et quamvis mortuus nichil habeat quod illi³ hereditent,⁴ tamen habent⁵ respondere pro debito ipsius; uxor vero, sive maritus qui supervixerit, si filios non habuerit, solvat omne debitum quod simul fecerint, et non aluid.

16. **De viduo qui ante particionem uxorem ducere voluerit vel e converso.** Viduus etiam qui filios habuerit, et uxorem ducere voluerit, prius det filiis suis porcionem quam de iure sue matris eos contigerit, postea ducat. Similiter si de secunda filios genuerit, et ea mortua velit terciam ducere, prius dividat cum filiis secunde, dando eis quicquid eos contigerit de iurisdicione⁶ sue matris, postea ducat, et sic de ceteris quas duxerit; hoc idem faciat vidua que nubere voluerit.

¹Hereditent quecumque ei habuerit P.

²Vivi P.

³Filii E.

⁴Hereditent E.

⁵Habeant E.

⁶Iure P. introductione E.

17. **Qualiter filii habeant dividere cum parente et noverca vel e converso.** Si forte viduus ignorancia vel ambicione cum filiis prioribus, antequam ducat uxorem non diviserit, quando-cumque¹ filii prime coniugis dividere voluerint, accipiant medietatem totius substantie tam in mobili, quam in radice, quam post mortem eorum matris, sive antea, acquisierit, dempta radice patrimonii noverce, et his² que illius nota fuerint. Et hoc facto dividat eodem modo cum filiis secunde, postea cum filiis tercię, si quos habuerit, mater quorum sit defuncta. Et sic³ gradatim atque vicissimum dividat cum omnibus filiis matribus orbatis.

18. **De divisione heredum et noverce.** Item si pater decesserit, secunda, vel tercię, vel quarta vivente, quamvis ex ea habeat filios, tamen antequam noverca, vel filii eius aliquid⁴ accipiant, filius prioris matris accipiat medietatem totius residue⁵ substantie, quam pater cum sua matre, vel postea acquisivit. Deinde filius secunde uxoris⁶ accipiat medietatem totius residue substantie. Et sic paccatis filiis matrum mortuorum, uxor que superfuerit, accipiat medietatem totius substantie que remanserit. Postea omnes filii defuncti tam matrum mortuarum, quam superstitis, dividant quicquid remanserit equaliter inter se. Hoc idem dicimus de viduo, qui filios diversarum matrum habuerit, et ultima mortua nondum partitionem⁷ fecerat.

19. **De divisione heredum cum noverca et vitrico.** Item si maritus diversarum matrum filios genuerit, et uxor similiter filios diversorum maritorum habuerit, et filii utriusque cum parentibus suis partiri voluerint, filii prime uxoris, et filii primi mariti accipiant medietatem totius substantie tam in mobili, quam in radice, et dividant inter se. Deinde filii uxoris secunde, et filii secundi mariti accipiant medietatem residue medietatis tam in mobili, quam in radice, et sic de singulis. Verumptamen si aliquis predictorum filiorum aliquid de rebus sui parentis defuncti⁸ cognoverit, accipiat illud sibi, et non dividatur.

---

¹Quecumque E.

²Iis E.

³Si P.

⁴Aliquid om. E.

⁵Residue om. P. F.

⁶Matris P.

⁷Porcionem F.

⁸Defuncti om. P.

20. **De divisione unius privigni cum pluribus.** Item si aliquis coniugatorum habuerit filios alterius uxoris, et uxor habuerit unum tantum alterius viri, vel e converso, cum dividere cum suis parentibus voluerint, ille qui unicus fuerit cum pluribus, accipiat medietatem totius substantie suorem parentum tam in mobili, quam in radice. Deinde ille qui unicus fuerit, accipiat medietatem totius capte substantie, et aliam medietatis medietatem alii fratres dividant pariter inter se: quia iste, qui¹ solus est, de iure sui parentis habet medietatem;² et alii³ similiter habent medietatis medietatem de iure sui parentis, et non plus. Aliam vero totalem⁴ medietatem habeant parentes vivi in vita sua cum filiis quos simul habuerint. Post mortem vero eorum omnes filii tam illi, quos simul habuerint, quam illi quos iam acceperant, pariter omnem dividant substantiam que remanserit.

21. **De sterilibus qui insimul cambium vel comparisonem fecerint.** Si vir et uxor steriles fuerint, et insimul cambium aut comparisonem fecerint, quamvis⁵ in radice alterius, sive⁶ domos, aut molendinos, aut alium laborem, vel⁷ plantacionem fecerint, pariter dividant illud, cum fuerit necesse, tam in vita, quam in morte. Et cum alter eorum decesserit, vivus habeat medietatem predicti laboris, et propinquiores consanguinei defuncti aliam medietatem; alia vero radix redeat ad radicem.

22. **De donis que pater aut mater filiis suis dederint in die nupciarum.** Cum parentes filiis, aut filiabus suis nupcias fecerint, quicquid eis dederint, ratum habeatur, si ceteri fratres de tot redintegrari potuerint. Quia cum ad partitionem venerint, pariter debent habere ea que parentum decessorum fuerint. Si vero in die partitionis alii fratres, qui nondum acceperant, non habuerint unde possint redintegrari, tradant⁸ ad partitionem quantum de substantia sui parentis pre aliis habuerant,⁹ ut ita parificari possint, tamen prius omnibus debitis solutis, sicut dictum est.

---

¹Qui *om.* P.

²Medietatem eum contigit P. F. *in margine.*

³Alios P. F.

⁴Totalem *om.* P.

⁵Quamvis *om.* E.

⁶Simul P. F.

⁷Aut E.

⁸Tradat P. F.

⁹Habuerat P.

23. **De suspicionem parentum.** Si filii matrem aut parentem suspectum habuerint, quod aliquid celet in particione de his¹ que ipsi debent dividere inter se, pater sive mater iuret eis, quod nichil occultat de his² que ipsi habent dividere. Tamen si post sacramentum heredes aliquid cognoverint de his³ que tradenda fuerint, nec tamen tradita, capiant illa sine calumpnia, et dividant inter se;⁴ pater vero, sive mater quia⁵ negaverit, nullam inde habeat porcionem.

24. **De noverca vel vitrico suspecto.** Si vero novercam aut vitricum heredes suspectum habuerint, quod aliquid celet⁶ de his⁷ que tradenda fuerint particioni similiter, usque ad quinque mencales iuret solus, et sit creditus, a quinque usque ad decem⁸ iuret cum quodam vicino,⁹ ad decem et supra iuret cum duobus vicinis, et sit creditus.¹⁰

25. **Item de noverca et vitrico suspecto.** Similiter si filii, vel heredes parentem, vel vitricum, vel novercam suspectam habuerint, quod falso se dicat debere,¹¹ firmet sicut forum est, firme vero respondeant ad reptum.

26. **Quod heredes dividant cum alteri eorum placuerit.** Et particio fiat post mortem parentis, quando uni heredum placuerit. Et si quis hoc facere noluerit, pectet cotidie decem aureos alcaldibus et quereloso,¹² donec parciantur, si testibus hoc firmari potuerit.

27. **Quod parentes nulli heredum pre aliis dare queant.** Propter predictas rationes mandamus, quod neque pater, neque mater aliquid possint dare alicui filiorum suorum, neque sani, neque infirmi; sed omnes equaliter accipiant, tam in mobili, quam in radice.

28. **De condicione testamenti.** Quecumque aliquis in testamento pro anima sua dare preceperit, ratum habeatur; excepto quod heredibus absentibus, vel nolentibus, nichil¹³ uxor viro, neque vir uxori dare queat.

---

¹Iis E.

²Iis E. F.

³Iis E.

⁴Et dividant inter se *om.* P.

⁵Qui E.

⁶In particione *ad.* P.

⁷Iis E.

⁸Et supra *ad.* E.

⁹Cum duobus E.

¹⁰*Verba* ad decem . . . . sit creditus *in margine* F.

¹¹Debitum *ad.* P.

¹²Querimonioso P

¹³Nil P. F.

29. **De testamento quod heredes negaverint.** Et si forte heredes testamentum negaverint, firment capitales, et credatur eis;¹ capitales vero ad testificandum sufficiunt magister et quidam vicinus.²

30. **Re uxore pregnantē post mortem mariti.** Si maritus decesserit non habens filios, et uxorem pregnantem, vel concubinam reliquerit,³ ipsa teneat sub cirografo⁴ omnes res defuncti, et etiam det fideiussores, quod eas custodiat indemnes. Et si infra novem menses peperit, custodiat eas ad opus filii; et interim illa vivat de ipsa substantia.

31. **Quod parentes non heredent bona filii qui post novem dies non vixerit.** Et si forte filius usque ad novem dies non vixerit, omnia tradat particioni heredibus defuncti. Si autem per novem dies vixerit, mater habeat iure hereditario omne⁵ mobile illius. Radix vero eadem die, qua puer migraverit, redeat ad radicem.

32. **De testamento filii existentis sub iugo parentum.** Omne testamentum quod filius, antequam contrahat, condiderit, frivolum habeatur et cassum, ruptumque iudicetur. Quia cum sit in potestate parentis, nichil potest dare, nichil testari, quia omnia⁶ sua, que eum ex altero parente contigerint, totum erit superstitis parentis preter radicem quam de patrimonio habuerit, sicut dictum est; aliam vero radicem, quam filius lucratus fuerit, habet⁷ esse superstitis parentis, sicut et mobile.

33. **De uxor que falso se finxerit pregnantem.** Si forte uxor aut concubina falso⁸ se finxerit pregnantem, reddat⁹ duplatum quicquid in examinatione expensum fuerit¹⁰ heredibus defuncti.

34. **De pupillo nutriendo.** Filius qui post mortem parentis parvulus remanserit, teneat eum vivus cum omni substantia, que eum ex parte defuncti contigerit sub cirografo¹¹ usque ad¹²

¹Ei P.

²Vicinus om. E.

³Relinquerit P.

⁴Chirographo E.

⁵Omne om. E.

⁶Bona ad. E.

⁷Habeat E.

⁸Filio E.

⁹Ad ad. E.

¹⁰Expendiderit P. expenderit F.

¹¹Chirographo E.

¹²Ad om. F.

duodecim annos, et quolibet anno reddat rationem de pueri peculio propinquieribus consanguineis pupilli. Et tunc si consanguinei illius viderint, quod bona fide peculium eius adaugēt, teneat eum usque ad terminum prefixum. Sed si forte consanguinei pupilli viderint, quod peculium illius¹ dilapidat, vel peculium non adaugēt, faciat se tutorem unus ex illis qui propinquiore fuerint, recipiendo puerum et substantiam eius in cura; et iste similiter omni anno reddat rationem de substantia pupilli aliis propinquis. Et si in computacione viderint, eum dilapidatorem potius quam auctorem, auferant ei pupillum et substantiam eius, et tradant ei, qui bona fide adaugeat peculium illius. Omne vero dampnum quodcumque aliquis fecerit in substantia pupilli,² pectet illud dupplatum. Postquam vero puer duodenis³ fuerit, habeat liberam potestatem eundi, standi cum quo sibi placuerit.

35. **De pupillo lactente.** Si pupillus lactens fuerit, nutrix eius de substantia ipsius⁴ usque ad tres annos quolibet anno habeat duodecim mencales, et etiam lectum in quo iaceat. Tribus vero annis transactis separetur a nutrice. Victum itaque et vestitum⁵ puer habeat de proprio.

36. **De unitate viri et uxoris.** Quamvis superius sit dictum, quod post mortem mariti sive uxoris heredes cum superstite⁶ dividant, tamen si vir et uxor⁷ unitatem fecerint, sicut forum est,⁸ in vita utriusque nullus heres sive filius dividat cum superstite, quamdiu vixerit. Forum vero unitatis est, ut unitas sit stabilis et firma, oportet quod⁹ fiat in concilio, vel in collatione, et ab omnibus heredibus concedatur; ab omnibus ita dico, quod nullus heredum sit absens; quia si aliquis heredum defuerit,¹⁰ vel aliquis presentium eam contradixerit, frivola habeatur et cassa.

37. **De filio qui fecerit misericordiam cum egeno patre.** Si filius motus pietate patrem suum egentem, aut matrem in

¹Alius E.

²Fecerit *ad*. E.

³Duodenarius E.

⁴Illius P.

⁵Vestimentum F.

⁶Superstes P.

⁷Uxor. *om.* P.

⁸Sicut forum est *om.* P.

⁹Ut P.

¹⁰*Post verbum defuerit interruptitur F.*

domum suam receperit, et inibi transierit, nullus occasione patris conveniat filium pro particione, nisi pro iis¹ que pater secum attulerit. Tamen si filius ea, que pater secum attulerit, in suos usus ipsemet expendiderit, vel filius ad usum patris, non respondeat pro² illis. Tamen si eum suspectum habuerint alii coheredes, iuret solus quod sibi nichil³ retinuit de bonis parentis sui. Hoc idem iudicium damus de filio, qui cum patre seu matre remanserit, et ad usum eorum aliquid vendiderit, pro quibus alii illum⁴ suspectum habuerint.

38. De filio qui misericordiam cum parente egeno non fecerit. Si filius dives super parentem egenum misericordiam non habuerit, et pater iudici et alcaldibus conquestus fuerit, capiant illum cum tota substantia sua, et mittant eum in potestate patris; pater vero, seu mater vivat in bonis filii illius⁵ modeste omnibus diebus vite sue. Ita quod non habeat ius malemittendi, donandi, vendendi, testandi, substantiam illam, sed tantum in ea vivere parce. Post mortem autem illius parentis filius⁶ habeat dominium et potestatem super ea que remanserint,⁷ ita quod aliis heredibus nequaquam particioni tradantur.

39. De parente qui obsidem filium pro se miserit. Quicumque filium suum pro se obsidem miserit, qui⁸ vulgo dicitur refena, in terra Sarracenorum, et ad⁹ tres annos eum non redemerit, iudex et alcaldes capiant eum cum omni substantia sua, et mittant eum in loco suo in terra Sarracenorum, et extrabant¹⁰ filium a captione. Propter hoc mandamus, quod quicumque filium suum impignoraverit sine precepto concilii, vel obsidem miserit nisi sub¹¹ predicta condicione, morte anaciatu moriatur. Filiam utique neque pro refena,¹² neque pro impignoratione decet impignorari; et si quis eam impignoraverit, comburatur. Et si iudex et alcaldes iusticiam istam non fecerint, concilium

---

¹His P.

²Pro om. P.

³Nil P.

⁴Illud P.

⁵Illius om. E.

⁶Filius om. E.

⁷Remanserit P.

⁸Quem P.

⁹Usque ad ad. E.

¹⁰Trahant P.

¹¹Sub om. P.

¹²Neque pro refena om. P.

pignoret eos pro redemptione obsidis sive impignorate. Et quod dicimus de filia sit de omni muliere, que impignorata vel obses missa fuerit: hoc cautum est, ne Sarraceni opprimant Christianos; quia, ut sapientes asserunt, nequaquam Sarraceni Christianos invaderent, nisi audacia Christianorum, qui cum eis sunt, et filiorum Christianarum quas ipsi habent uxores.

40. **De mercede quam filius mercennarius acquisierit.** Quecumque filius¹ mercede vel alio modo acquisierit, sit parentum suorum, sicut iam dictum est. Quia sicut illi pro excessibus eorum et sceleribus solent dolere, sic iustum est, ut de lucris et acquisitionibus eorundem aliquid gaudeant habere. Propterea² quicquid filius extra domum parentum suorum acquisierit, totum tradat particioni fratribus suis, si coniugatus vel coniugata non fuerit, quia post contractionem³ non habent tradere particioni aliquid de his⁴ que acquisierint.⁵

41. **De filio qui patrem suum verberaverit.** Licet sit prohibitum, quod neque pater, neque mater exhereditet filium suum, tamen exhereditare⁶ mandamus illum, qui patrem suum, aut matrem percusserit, et insuper sit inimicus fratrum suorum in perpetuum.

42. **De prerogativa viduorum.** Si viduus sive vidua⁷ in viduitate⁸ voluerit permanere,⁹ ista eis extra sortem relinquantur; viduo equus suus et arma tam lignea quam ferrea. Neque sorciantur thorum, in quo prius cum uxore iacebat, neque aves accipitres. Vidue vero non sorciantur lectum quem cum parili suo tenere solebant; dent¹⁰ tetiam agrum unius kaficii, et ingum bovum et arenzadam vinee, sed non parre. Hoc habent vidui de iure viduitatis, et non aliud. Et iste viduitates dentur de illis¹¹ rebus quas simul acquisierint, et non de aliis rebus. Et si forte cum ad diem particionis ventum fuerit, aliqua predictarum rerum non habuerint, ipsa dent, et non alia, et talia qualia fuerint.

---

¹Filius P. fili E.

²Preterea P.

³Contractionem P.

⁴Iis E.

⁵Acquisierit P.

⁶Exheditare P. exheredare E.

⁷Sive vidua om. E.

⁸Sive vidua ad. E.

⁹Permanere voluerint E.

¹⁰Ei ad. P.

¹¹Istis P.

43. **De viduo vel vidua qui in castitate noluerint permanere.**¹

Verumptamen si viduus vel vidua in viduitate et castitate permanere noluerint,² quodcumque³ in viduitate acceperant,⁴ totum tradant⁵ partitioni, quandocumque coheredibus⁶ placuerit.⁷

44. **De acquisitione fratrum insimul post divisionem.**

Quecumque fratres post patrimonii divisionem simul lucrati fuerint, commune sit ambobus tam in morte, quam in vita, et dividatur lucrum illud, cum alteri fratrum placuerit.

CAPITULUM XI.

1. **Quod nullus pectet homicidium pro homine qui in ludo occisus est.** Mando etiam vobis, quod nullus pectet homicidium vel calumpniam pro homine qui in bofordo⁸ concilii, vel in ludo nupciarum impulsu equi, aut cum asta, aut cum clipeo, aut alio modo percussus vel occisus fuerit extra muros civitatis; nam siquis infra muros civitatis bofordaverit,⁹ et hominem percusserit, vel occiderit, pectet calumpniam et dampnum quod fecerit. Et quicumque lapidem, aut sagittam, aut astile, aut aliud quodlibet huiusmodi¹⁰ iactaverit, et hominem percusserit, vel occiderit, vel aliquod¹¹ dampnum fecerit, pectet calumpniam et dampnum quodcumque fecerit siniliter.

2. **De eo qui extra muros bofordaverit.**¹² Qui autem extra muros bofordaverit,¹³ et lapidem aut sagittam, aut astile, aut aliud huiusmodi ludendo iactaverit, et hominem percusserit, vel occiderit, vel aliud dampnum fecerit, non pectet ullam¹⁴ calumpniam. Tamen si suspectus fuerit, quod gratis dampnum fecit, salvet se secundum forum Conche.

---

¹Voluerint permanere P.

²Voluerint P.

³Quecumque P.

⁴Acceperat E.

⁵Tradat E.

⁶Hereditibus E.

⁷*Hic non intercedit separatio in E.*

⁸Bufurdo P.

⁹Bufordaverit P.

¹⁰Huiusmodi om. P.

¹¹Aliud P.

¹²Bufordaverit P.

¹³Bufordaverit P.

¹⁴Nullam P.

3. **De animali si aliud occiderit vel vulneraverit.** Et si aliquod¹ animal aliud percusserit, aut occiderit, dominus eius pectet dampnum quodcumque fecerit sacramento querelosi et unius vicini, vel mittat dampnatorem in manu querelosi, si querelosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum quodam vicino, et sit creditus.

4. **De bestia que hominem vulneraverit.** Bestia vero que hominem percusserit et eum vulneraverit, dominus bestie det precium² medico quodcumque curatio constiterit. Hoc idem sit de brachio vel de crure fracto.

5. **De bestia que hominem occiderit.** Si forte bestia hominem occiderit, dominus bestie pectet trecentos solidos, aut det dampnatorem. Et est sciendum, quod dominus bestie habet eligere inter dare pectum vel dampnatorem, tam pro morte quam pro alio dampno.

6. **Quod ultra novem dies nemo pro dampno bestie respondeat.** Et mando quod nemo respondeat pro dampno canis, sive alie bestie, quod a die dampni usque ad novem dies non fuerit requisitum.

7. **De bestia territa.** Tamen si bestia territa ab aliquo³ aliquod dampnum fecerit, dominus eius nichil pectet, nec det dampnatorem, quia territor habet pectare calumpniam sive dampnum quod inde evenierit.

8. **Pro equo immodato vel male frenato sessor nichil pectet.**⁴ Similiter si equus immoderatus, vel malefrenatus⁵ hominem occiderit, vel aliud⁶ dampnum fecerit, neque sessor, neque dominus proinde pectet calumpniam, nec exeat inimicus; tamen si suspectus fuerit, iuret cum duodecim vicinis, et sit creditus.

9. **De eo qui in ludo percusserit.**⁷ Hoc idem⁸ iudicium damus⁹ de eo qui in bofordo,¹⁰ aut in ludo nupciarum, aut iactu astilis, aut lapidis,¹¹ aut sagitte, hominem occiderit, aut aliquod dampnum fecerit.

---

¹Aliquid P.

²Precio P.

³Aut boves oestro ad. E.

⁴Separatio non intercedit E.

⁵Refrenatus P.

⁶Aliquod P.

⁷Separatio non intercedit E.

⁸Est ad. E.

⁹Damus om. E. F.

¹⁰Bufurdo P.

¹¹Lapsis P.

10. **De territori qui (dixerit) se inscipienter fecisse.**¹ Simile iudicium damus territori, qui dixerit, se inscipienter fecisse, scilicet ut² se salvet, secundum quod³ forum preceperit, et peticio calumpnie fuerit.

11. **De eo qui hominem cum armis prohibitis percusserit.** Et quicumque homini cum armis prohibitis livores fecerit, pectet triginta aureos; et si os fregerit, sexaginta aureos pectet,⁴ si autem cum armis prohibitis percusserit, et livores non fecerit, pectet viginti aureos. Si vero arma⁵ extraxerit, licet cum eis non percutiat, pectet decem aureos.

12. **Que sint prohibita arma?** Arma prohibita, que in toto corpore civitatis nullo modo licet indignanter extrahere, neque cum eis percutere, quin predicto modo puniantur, sunt hec: scilicet omne ferrum, et omne lignum, et quilibet lapis, et etiam quecumque hominem interficere vel vulnerare possunt.

13. **De eo qui in bando venerit.** Quicumque in bando venerit, et arma extraxerit, aut⁶ percusserit, aut livores fecerit, pectet calumpniam quamcumque fecerit dupplatam, si convictus fuerit, sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis.⁷

14. **Pro omni deornatione corporis aldee.** Pro omni deornatione corporis, que aldeanis in aldeas facta fuerit, ibi cognominet iuratores, excepto homicidio solummodo. Et illi cognominati in die Veneris ad curiam alcaldum veniant iurare et qui non venerit, sicut fuerit iudicatum, cadat a causa.

15. **De eo qui alcaldibus querimoniam proposuerit.** Et quicumque alcaldibus querimoniam proposuerit, et postea sine eis confectam fecerit, vel ad placitum non venerit, pectet totam petitionem; et si suspectus fuerit quod pro calumpnia iudicata confectam fecerit, salvet se cum quodam vicino, et sit creditus.

16. **De eo qui in urbe bandum fecerit.** Item quicumque in urbe⁸ bandum ad consilium fecerit, pectet calumpnias quas-cumque perpetraverit dupplatas, tam ipse, quam omnes sui auxiliiatores velut si quis arma prohibita extraxerit, pectet

¹*Separatio non intercedit E.*

²*Aut P.*

³*Quod om. P.*

⁴*Aureos pectet om. E.*

⁵*Arma om. P.*

⁶*Vel E.*

⁷*Sue collationis om. P.*

⁸*In urbe om. P.*

viginti aureos; si vero percusserit, quodraginta aureos;¹ si plagam fecerit, sexaginta aureos;² si occiderit, quatuorcentos aureos. Qui autem negaverit, nec testibus convinci potuerit, iuret cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari. Qui cum pugno percusserit, aut messaverit, vel deonestaverit, duplet similiter. Si autem negaverit, iuret cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis. Et si iudex vel alcaldus³ in bando illo fuerit, duplet similiter, et perdat portellum quem tenuerit.

17. **De eo qui invitatum occiderit.** Item quicumque hominem ad domum suam invitaverit ad cibum vel poculum, vel ad consilium vocaverit, et eum occiderit, vivus sub mortuo sepeliatur. Hanc eandem penam habeat ille qui dominum suum, cuius panem comederit, et mandatum fecerit, interfecerit, vel mittant⁴ eum in manibus inimicorum suorum ad faciendum de eo quod magis sibi placuerit.

18. **De eo qui socium suum occiderit.** Similiter quicumque socium suum in via in eo confidentem occiderit, vivus sub mortuo sepeliatur. Et si aliquis aliqua⁵ istorum negaverit, nec testibus convinci potuerit, salvet se unusquisque cum duodecim vicinis, et sit creditus. Si vero se salvare non potuerit, expendatur, ut dictum est; tamen in electione sit querellosi aut salvam recipere, aut quod suspectus suo pari respondeat.

19. **De eo qui dominum urbis percusserit.** Item quicumque dominum urbis percusserit, aut occiderit, vel castellum prodiderit, membratim dividatur.

20. **De eo qui saltum dederit.** Et quicumque in eremo⁶ vel in populato tam de die, quam de nocte in hominem non diffidiatum, aut salutatum, aut super fideiussuram⁷ de salvo insiluerit, pectet sexaginta mencales. Si autem percusserit, vel aliquid abstulerit, pectet quamcumque calumpniam fecerit dupplatam, et dampnum restituat dupplatum cum calumpnia sexaginta mencalorum, si probari potuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognaminatis sue collationis, et sit creditus. Si autem occiderit, precipitetur, si captus fuerit. Si forte aufugerit, perdat quicquid⁸ habuerit pro calumpnia qua-

¹Aureos *om.* E.

²Aureos *om.* E.

³Alcaldibus P.

⁴Mittat E.

⁵Aliqua *om.* E.

⁶Heremo P.

⁷Superfideiussorem E.

⁸Quotquot P.

tuorcentorum aureorum, et domus eius dirruatur,¹ nec de cetero in urbe recipiatur, sed semper sit exul, si probari potuerit; sin autem, salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus, vel respondeat suo pari; et hoc sit in electione querellosi quod magis² sibi placuerit.

21. **De eo qui furtum fecerit.** Item quicumque de furto vel latrocinio³ convictus fuerit, precipitetur; si vero convictus non fuerit, et negaverit usque ad⁴ quinque mencales, iuret solus et sit creditus;⁵ a quinque usque ad⁶ decem, iuret cum quodam vicino; a decem usque ad viginti; iuret cum duobus vicinis; a viginti et supra eligat querimoniosus, an suspectus iuret cum duodecim vicinis, et sit creditus, vel iuret solus, et respondeat ad reptum. Si vero pugnaverit, et victus⁷ fuerit, pectet petitionem dupplatam, et palacio novenas.

22. **De eo qui extra civitatem furem ceperit.** Item quicumque extra civitatem⁸ furem vel latronem⁹ ceperit, adducat eum ad urbis concilium, et ibi puniatur; quod si non fecerit, et eum extra civitatem¹⁰ punierit, pectet centum aureos¹¹ iudici et alcaldibus.

23. **De eo qui Maurum alienum percusserit.** Si quis Maurum percusserit alienum, pectet pro eo quinque solidos; qui autem eum occiderit,¹² quindecim aureos;¹³ si autem redemptionis fuerit, et dominus fideiussores pro redemptione iam tenuerit, et firmare potuerit, sicut forum est, occisor pectet promissam redemptionem: pro alio Mauro, sive sit ministerialis, sive non, non pectet nisi quindecim aureos,¹⁴ ut dictum est.

24. **De eo qui Maurum pacis percusserit aut occiderit.** Et quicumque Maurum pacis percusserit, aut occiderit, pectet pro eo sicut pro Christiano.

25. **De (eo) qui Christianum percusserit aut occiderit.**

---

¹Dirruantur E.

²Magis *om.* P.

³Latronicio P.

⁴Ad *om.* P.

⁵Credatur ei E.

⁶Ad *om.* P.

⁷Convictus P.

⁸Extra civitatem *om.* P.

⁹Extra civitatem *ad.* P.

¹⁰Urbem P.

¹¹Aureorum E.

¹²Non pectet nisi *ad.* P.

¹³Aureorum E.

¹⁴Aureorum E.

Et si Maurus pacis Christianum percusserit, vel¹ occiderit, pro percussione pectet calumpniam ad forum Conche:² pro occasione vero mittatur in manu querelosi, ut ipse extorqueat ab eo pecuniam calumpniarum, et tandem de corpore faciat quicquid³ ipse voluerit.

26. **De eo qui Mauram oppresserit alienam.** Item quicumque Mauram vi oppresserit alienam, pectet ei arras,⁴ sicut sponse puelle civitatis.

27. **De eo qui ex Maura aliena filium genuerit.** Item quicumque ex Maura aliena filium habuerit, filius ipse⁵ sit servus⁶ domini Maure, donec pater redimat eum. Preterea dicimus, quod talis filius non parciatur cum fratribus quod ex parte patris habuerit, quamdiu in servitute permanserit. Postquam autem liber factus⁷ fuerit, habeat partem de bonis patris sui.

28. **De eo qui mulierem vi oppresserit vel rapuerit.** Item quicumque mulierem vi oppresserit,⁸ aut eam rapuerit, parentibus invitis, pectet trecentos solidos, et exeat inimicus: adiutores⁹ eius similiter pectent trecentos solidos et exeant inimici. Et si ipsa postea in suum raptorem consenserit,¹⁰ sit exheredata,¹¹ et inimica cum suo raptore.

29. **De eo qui maritatam oppresserit.** Et si¹² maritate vim fecerit, aut eam raptuerit, comburatur; et si capi non potuerit, omnia bona sua sint mariti mulieris, et ipse sit inimicus in perpetuum. Si ea gratis cum eo exierit,¹³ et¹⁴ in urbe, aut¹⁵ in suo termino cum eo deprehensa fuerit, ambo comburantur.

30. **Que mulier de oppressione credatur?** Item mulier que de oppressione conquesta fuerit, conqueratur¹⁶ a die oppressionis usque in tercium diem iudici et alcaldibus et habuerit¹⁷

¹Aut P.

²Conchense E.

³Quod P.

⁴Arrhas E.

⁵Filius ipse om. P.

⁶Servus om. P.

⁷Factus om. P.

⁸Alienam ad. E.

⁹Tam raptor quam aduivatores P.

¹⁰Concesserit P.

¹¹Exhereditata P.

¹²Quicumque ad. E.

¹³Exigerit P.

¹⁴Aut P.

¹⁵Vel P.

¹⁶Conqueratur om. P.

¹⁷Alcaldibus habens E.

genas secatas. Si ipse oppressor negaverit, iuret illi cum¹ duodecim vicinis, aut respondeat² suo pari, quod magis³ querelese placuerit. Quod si ceciderit, exeat inimicus in perpetuum, et auxiliores per annum, pectando calumpnias trecentorum solidorum, quilibet per se.

31. **De eo qui sanctimoniale oppresserit.** Item quicumque sanctimoniali vim fecerit, precipitur, si capi potuerit; sin autem, pectet quingentos solidos de rebus quas habuerit.

32. **De eo qui uxorem suam deprehenderit in adulterio.** Et quicumque uxorem suam cum aliquo adulterantem invenerit, et eam occiderit, non pectet calumpniam, nec exeat inimicus. Similiter si adulterum simul⁴ occiderit, aut ipse adulter⁵ vulneratus evaserit. Si aliter eam⁶ occiderit, pectet calumpnias, et exeat inimicus. Sed⁷ si adulterum⁸ occiderit aut vulneraverit, et uxorem non, utique calumpnias pectet.

33. **De eo qui mulierem deonestaverit.** Item quicumque mulierem alienam deonestaverit vocando eam meretricem, aut rocinam, aut leprosam, pectet duos⁹ aureos, et insuper iuret illum malum se in ea nescire; si autem iurare noluerit, exeat inimicus. Tamen si quis publicam meretricem vi oppresserit, aut deonestaverit, nichil pectet.

34. **De eo qui feminam per capillos arripuerit.** Item quicumque per capillos feminam¹⁰ arripuerit, pectet decem aureos, si firmare potuerit, sin autem, iuret¹¹ cum duobus¹² de quatuor cognominatis sue collationis se non fecisse, et credatur ei.¹³

35. **De eo qui feminam violenter impulerit.**¹⁴ Item quicumque feminam violenter impulerit,¹⁵ pectet quinque aureos. Si autem ex vi impulsione ceciderit, licet livores non incurrat,

¹Satisfaciat ei oppressor iurando cum P.

²Respondendo P.

³Magis om. P.

⁴Simul om. E.

⁵Ipsa adulter om. P.

⁶Aliter eam om. P.

⁷Similiter E.

⁸Eum P.

⁹Decem P.

¹⁰Feminam om. R.

¹¹Iniuriata ad. P.

¹²Duabus P.

¹³Se non fecisse, et credatur ei, om. P.

¹⁴Impulserit P.

¹⁵Impulserit P.

pectet decem aureos; et si eam vulneraverit, pectet triginta aureos.

36. **De (eo) qui nudate mulieris pannos rapuerit.** Item quicumque mulieri balneanti pannos rapuerit, vel eam expoliaverit, pectet trecentos solidos: si negaverit, et querimoniosus firmare non potuerit, iuret cum duodecim vicinis, et sit creditus; excepta publica meretrice, que calumpniam non habet, sicut dictum est.

37. **De eo qui mulieri mamillas absciderit.** Item quicumque mulieri mamillas absciderit, pectet ducentos aureos, et exeat inimicus: si negaverit, eligat querimoniosa inter sacramentum duodecim vicinorum et reptum, quod sibi magis placuerit.

38. **De eo qui mulierem decurtaverit.** Item quicumque mulierem decurtaverit sine precepto iudicis et alcaldum, pectet ducentos aureos, et exeat inimicus: si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus, vel respondeat suo pari.

39. **De ea que¹ filium suum proiecerit.** Item quecumque² mulier filium suum³ alicubi proiecerit, fustificetur,⁴ et insuper filium suum nutrire cogatur.

40. **De eo qui insimul duas uxores habuerit.** Item quicumque in aliis partibus uxoram nuptam habuerit,⁵ et priore vivente aliam in Concha duxerit, precipitetur.

41. **De bigamo qui insimul duos viros habuerit.**⁶ Similiter si mulier virum alibi habuerit et in Concha alii nupserit, comburatur; si vero dominum fecerit, fustificetur⁷ per plateas, et per omnes calles civitatis, et eiciatur a civitate.

42. **De coniugato qui concubinam palam tenuerit.** Vir etiam qui uxorem nuptam habuerit, sive in Concha, sive in aliis partibus, et concubinam palam tenuerit, ambo ligati fustificentur⁸ similiter.⁹

43. **De muliere qui filium patri proiecerit.** Item quecum-

---

¹Eo qui P.

²Quicumque P.

³Suum *om.* P.

⁴Fustiget E.

⁵Habuerat E.

⁶*Separatio non intercedit* E.

⁷Fustiget E.

⁸Fustigentur E.

⁹Similiter *ad.* P.

que mulier¹ filium patri proiecerit, ipso² dando ei octo mencales per annum, fustificetur.³ Unde mandamus per forum,⁴ quod mulier que ex aliquo⁵ conceperit, nutriat filium suum, et vir⁶ det ei octo mencales per annum⁷ usque ad tres annos, sicut forum est aliarum nutricum. Si autem pater hanc mercedem dare noluerit, ipsa reddat ei filium suum sine calumpnia.

44. **De muliere que scienter abortivum fecerit.** Item mulier que scienter abortivum fecerit, comburatur, si confessa fuerit; sin autem, salvet se per ferrum candens.⁸

45. **De muliere que se ab aliquo dixerit concepisse.** Item mulier que se dixerit ab aliquo concepisse, et vir ei non crediderit, capiat⁹ ferrum candens;¹⁰ et si combusta fuerit, non credatur ei; si autem sana fuerit, pater accipiat filium, et nutriat eum, sicut forum est.

46. **De ligatricibus.** Item mulier que homines aut bestias, aut alias res ligaverit, comburatur; sin autem, salvet se per candens ferrum¹¹ Si ligator¹² vir fuerit, tonsus et flagellatus eiciatur ab urbe; si negaverit, salvet se per monomachiam.

47. **De malefactis et facticiosis.** Item mulier que herbolaria vel facticiosa fuerit, comburatur, vel salvet se per ferrum.

48. **De ea que virum suum (occiderit.)** Item mulier, que virum suum occiderit, comburatur vel salvet se per ferrum. In hoc enim casu quilibet mulier habet tollere ferrum; in¹³ alio casu non habet tollere ferrum, nisi fuerit meretrix que cum quinque viris¹⁴ fornicata fuerit, sive mediatrix.

49. **De mediatricibus.** Item quecumque mulier probata fuerit mediatrix, seu alcavota, igne comburatur; si vero suspecta fuerit, et negaverit, salvet se per ferrum.

50. **De factura ferri.** Ferrum quippe ad iusticiam faciendam habeat quatuor pedes aliquantulum altos, quatinus illa,

¹Quicumque P.

²Ipse P.

³Fustigetur E.

⁴Per forum om. P.

⁵Alio E.

⁶Vir om. P.

⁷Per annum om. E.

⁸Calentem ferrum P.

⁹Accipiat E.

¹⁰Calentem P.

¹¹Calentem ferrum E.

¹²Ligans E.

¹³Nulla autem ad. P.

¹⁴Viris om. P.

que fuerit purganda, manum subtus mittere possit: et habeat in longitudine palmum, et in amplo duos digitos. Illa autem que ferrum tollere debuerit, ferat illud¹ spacio novem pedum,² et suaviter in terra ponatur; sed tamen prius benedicatur a sacerdote.

51. **De calefaccione ferri.** Iudex vero et sacerdos calefaciant ferrum, et interim nullus ad ignem accedat, ne forte aliquod maleficium faciat. Illa que ferrum tollere debuerit, prius scrutetur, ne aliquod maleficium³ teneat, deinde coram omnibus lavet manus suas, et tersis manibus tollat ferrum. Postquam vero ferrum tulerit, statim iudex co-operiat manum eius cum cera, et super ceram ponat stupam vel linum, et postea ligetur optime cum panno. Quo facto ducat eam iudex in domum suam, et post tres dies inspiciat manum eius; et si manus fuerit combusta, ipsa comburatur, vel sustineat poenam hic⁴ iudicatam. Et illa sola mulier capiat ferrum que probata fuerit mediatrix, vel cum quinque viris fornicasse; alia mulier⁵ que de furto, vel homicidio, vel incendio fuerit suspecta, iuret, vel det pugnatores, sicut forum est.

52. **De eo qui Christianum vendiderit.** Item vir aut mulier, si Christianum vendiderit, comburatur, si probatum fuerit; sin autem, vir subeat pugnam, mulier vero capiat ferrum. Et si quis Christianum vendiderit, et aufugerit, numquam concilio reconcilietur.

53. **De muliere que cum infideli fuerit deprehensa.** Item mulier que cum Mauro, vel Iudeo deprehensa⁶ fuerit, comburatur⁷ uterque.

54. **De eo qui mulierem pregnantem percusserit vel occiderit.** Item quicumque mulierem pregnantem occiderit, pectet duplex homicidium, si querellosus firmare potuerit; sin autem, salvet se sicut pro duplici homicidio. Si autem eam percusserit, et ea occasione abortivum fecerit, pectet calumpniam percussoris et homicidii, si convictus fuerit, sin autem, salvet se sicut de homicidio forum est, et de percussione similiter.

---

¹Eum P.

²Novem passus P. novem pedes Tur.

³Ficium faciat . . . . ne aliquod male om. P.

⁴Illi P.

⁵Mulier om. P.

⁶Deprensa P.

⁷Comburantur P.

55. **De uxore viro suspecta.** Item si quis maritus uxorem suam suspectam habuerit, quod eum zelotipet, nec tamen rei veritatem probare potuerit, uxor satisfaciat ei iurando¹ cum duodecim vicinis mulieribus,² et credatur ei; si forte complere non potuerit, potest eam relinquere absque calumpnia.

56. **De nutrice que lactenti suo lac infirmum dederit.** Si nutrix lactenti suo lac infirmum dederit, paccatis calumpniis exeat inimica, si ea occasione puer obierit.

CAPITULUM XII.

1. **De deonestationibus virorum.** Quicumque virum vocaverit alevosum, vel proditorem in facie, pectet decem aureos, si scelus probare non potuerit testibus.

2. **De eo qui de proditione fuerit accusatus.** Si quis de proditione fuerit accusatus,³ salvet se monomachia;⁴ si vicerit, derreptetur in campo, et colligat⁵ calumpniam predictam;⁶ si victus fuerit, seu pugnare noluerit,⁷ eiciatur a civitate,⁸ et insuper domus eius dirruatur.⁹ Verumptamen si accusatio de oppidi proditione, vel domini interfectione, aut percussione fuerit, subeat penam superius dictam.

3. **De eo qui alium vocaverit leprosum.** Qui alicui dixerit leprosum, aut cornutum, aut fututum, aut filium fututi, pectet duos aureos, si probari¹⁰ potuerit; et insuper iuret cum duobus vicinis, illam ignominiam se in eo nescire: si autem iurare noluerit, exeat inimicus: si forte negaverit, et ei firmare non potuerit, iuret cum duobus vicinis illud se non dixisse, et sit creditus.

4. **De eo qui violentas manus in capillos iniecerit.** Quicumque violentas manus in capillos iniecerit alienos, pectet quinque aureos; et si eum ad terram deiecerit, pectet decem aureos, si querellosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis.¹¹

¹Iurando *om.* E.

²Vicinis mulieris P. mulieribus vicinabus E.

³Acusatus de proditione P.

⁴Monachia P.

⁵Habeat P.

⁶Dictorum aureorum P.

⁷Seu pugnare noluerit *om.* E.

⁸Ab urbe E.

⁹Funditus *ad.* E.

¹⁰Probare P.

¹¹Sue collationis *om.* E.

5. **De eo qui alium violenter impulerit.** Item quicumque alium indignanter impulerit,¹ pectet duos aureos; si forte ex vi impulsione ceciderit, pectet decem aureos; si autem livores inde evenerint, pectet triginta aureos, si testibus convictus fuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis,² sicut forum est, et sit creditus.

6. **De eo qui cum pugno alium percusserit.** Item quicumque alium cum pugno vel palma ab umeris et supra percusserit, pro unoquoque pugno pectet decem aureos; et si livores fecerit, pectet viginti aureos, si confessus fuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis. Item quicumque cum pugno vel palma ab umeris et infra alium percusserit, pro unoquoque pugno pectet duos aureos, in quocumque loco feriat vel percutiat animo indignanti; si autem negaverit, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis, et sit creditus.

7. **De eo qui in collo aut in facie livores fecerit.** Item quicumque in collo, vel in facie rascaturam fecerit, pectet duos aureos; si negaverit, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis, et sit creditus.

8. **De eo qui oculum fregerit.** Item quicumque oculum fregerit alienum,³ pectet centum aureos; si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.

9. **De eo qui dentem fregerit.** Item quicumque dentem fregerit alienum,⁴ pectet viginti aureos: si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.

10. **De eo qui digitum absciderit.** Item quicumque alicui digitum absciderit, pectet viginti aureos; si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.

11. **De eo qui pollicem absciderit.** Item quicumque pollicem alicui⁵ absciderit, pectet quinquaginta aureos, si negaverit; salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.⁶

12. **De eo qui brachium fregerit.** Item quicumque alicui⁷ brachium fregerit, pectet quinquaginta aureos; et quicumque⁸

¹Impulserit P.

²Sue collationis om. E.

³Alienum om. P.

⁴Alicui P.

⁵Alicui om. P.

⁶Compari P.

⁷Alicui om. P.

⁸Qui P.

brachium absciderit, pectet centum aureos; si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.

13. **De eo qui crus alicui fregerit.** Item quicumque crus alicui fregerit, pectet quinquaginta aureos. Et qui pedem absciderit, pectet centum aureos; si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.¹

14. **De eo qui aurem absciderit.** Item quicumque alicui unam aurem absciderit, pectet decem aureos. Et si utramque absciderit, pectet viginti aureos; si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.

15. **De eo qui nares absciderit.** Item quicumque nares alicui¹ absciderit, pectet quinquaginta aureos; et si cum labio fuerint abscise, pectet centum aureos: si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel respondeat pari suo.²

16. **De eo qui hominem castraverit.** Item quicumque³ hominem castraverit, pectet ducentos aureos, et exeat inimicus:⁴ si negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, vel pugnet. Verumtamen si cum uxore sua, vel filia fuerit deprehensus, et um caponaverit, nichil pectet.

17. **De eo qui hominem totonderit.** Item quicumque⁵ hominem totonderit, pectet decem aureos, et etiam⁶ procuret eum in domo sua ut sibi ipsi⁷, donec barba seu capilli sint completi: si negaverit, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis, et sit creditus.

18. **De eo qui barbam depilaverit.** Item quicumque alicui⁸ barbam depilaverit, pectet ducentos aureos, et exeat inimicus, si querelosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus, vel respondeat suo pari.

19. **De eo qui in curia aliquem percusserit.** Item quicumque in placitis porte iudicis, vel in curia alcaldum, aut in concilio, aut in foro tale quid fecerit,⁹ pro quo calumpniam habeat

¹Respondeat compari P.

²Alicui *om.* P.

³Alium *ad.* E.

⁴Et exeat inimicus *om.* P.

⁵Alium *ad.* E.

⁶Etiam *om.* P.

⁷Ut sibi ipsi *om.* P.

⁸Barbam P.

⁹Calumpniam fecerit P.

pectare,¹ pectet eam dupplatam, velut si arma prohibita quis² extraxerit, pectet viginti aureos; si percusserit, quadraginta aureos; si livores fecerit, sexaginta aureos; si vulnus fecerit, in quo os sit fractum, centum aureos; si occiderit, quatuorcentos aureos: si autem negaverit, iuret cum duodecim vicinis, et sit creditus. Qui cum pugno percusserit, aut messaverit, vel deonestaverit, dupplet similiter: si negaverit, salvet se cum duobus de³ quatuor cognominatis. Eodem modo pectet iudex vel alcaldus,⁴ qui in curia socium suum percusserit, vel deonestaverit.

20. **De capto sceleroso.** Item quicumque captus fuerit pro scelere commisso, et antequam sententia concilii condempnetur, aliquis eum percusserit, pectet centum⁵ aureos iudici et alcaldibus. Si autem non habuerit unde pectet,⁶ perdat manum dexteram.

21. **De eo qui aliquem reptaverit.** Item quicumque in concilio, aut in foro, aut ad portam iudicis, aut in curia alcaldum, aut in nundinis sine precepto alcaldum,⁷ aliquem reptaverit, pectet centum aureos, et quotquot reptatorem bandeaverint, pectent quinquaginta aureos; et insuper reptator, antequam recedat a concilio, vel a porta iudicis, vel a curia, vel a foro, vel a nundinis, derreptet eum. Quod si facere noluerit, iudex mittat eum in cippo, unde non exeat, donec derreptet, et calumpniam pectet. Sunt autem verba deonestationis, que⁸ repto equipollent, scilicet hec: Mendacium iurasti, aut, Mendacium firmasti, aut vocaverit illum falsum, aut traditorem, aut dixerit; Ego tibi faciam hoc verum, aut; Ego tibi hoc pugnabo, et alia que istis sunt similia.

22. **De canto freni.** Item quicumque violentas manus in abenam militis, sive in frenum iniecerit, pectet trecentos solidos, si miles firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duocedim vicinis, et sit creditus.

23. **De cauto militis.** Item quicumque militem vi de equo descenderit, pectet quingentos solidos, si miles firmare

¹Pro . . . . . pectare om. P.

²Quis om. P.

³Duobus de om. E.

⁴Alcalde P.

⁵Ducentos P.

⁶Unde pectet om. P.

⁷Aut in nundinis . . . . . alcaldum om. E.

⁸A ad. P.

potuerit; sin autem, salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus.

24. **De eo qui hominem cum calcaribus verberaverit.** Item quicumque¹ hominem cum calcaribus, vel stimulis verberaverit, pectet trecentos solidos, si querimoniosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus.

25. **De eo qui cum calce hominem percusserit.** Item quicumque² hominem in terra cum calcibus percusserit, pectet decem aureos; si autem livores fecerit, pectet viginti aureos, si querimoniosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis. Si autem erectum percusserit eum, pro unoquoque calce pectet unum aureum, si firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis, et sit creditus.

26. **De eo qui vaticatas dederit.** Item quicumque vaticatas³ alicui⁴ dederit, pro unaquaque pectet quinque solidos, si querimoniosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis, et sit creditus.

27. **De eo qui hominem per aures arripuerit.** Item quicumque⁵ hominem per aures arripuerit, pectet eandem calumpniam, quam de capillis supra notavimus.

28. **De eo qui in ludo cum calce vel aliter quemcumque percusserit.** Et si quis⁶ hominem in ludo cum calce, vel aliter, percusserit, nichil pectet, nisi percussus firmare potuerit a ludo se esse expeditum; quia si quis post expeditionem eum percusserit, habet pectare quamcumque calumpniam fecerit secundum forum Conche.

29. **De eo qui in sodomitico peccato deprehensus fuerit,** Item quicumque in sodomitico peccato deprehensus fuerit, comburatur. Item quicumque alicui dixerit: Ego te per anum viciavi; si probari potuerit illud esse verum, uterque comburatur; sin autem, comburatur ille qui tale nefas dixerit.

30. **De eo qui anum in facie posuerit.** Item quicumque

---

¹*Alium ad. E.*

²*Alium ad. E.*

³*Naticatas E.*

⁴*Alicui om. P.*

⁵*Alium ad. E.*

⁶*Alium ad. E.*

anum alicui in facie¹ posuerit, aut in facie² cum eodem trullam dederit, pectet trecentos solidos, et exeat inimicus, si probari potuerit; sin autem, iuret cum duodecim vicinis, et sit creditus.

31. **De eo qui cum ovo quempiam percusserit.** Item quicumque³ hominem cum ovo percusserit, aut cum butello, aut cum cucumere, aut cum alia re, que hominem possit sordidare, pectet decem aureorum, si querelosus firmare potuerit; sin autem, salvet se cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis, et sit creditus.

32. **De eo qui inmundum transglutire fecerit.** Si quis etiam aliquid inmundum alicui comedere fecerit violenter vel fraudulentem, vel in ore, sive in facie posuerit, pectet trecentos solidos, et exeat inimicus, si testibus convictus fuerit, sin autem, salvet se tamquam de homicidio.

33. **De eo qui cantilenam fecerit.** Item quicumque cantilenam malam de aliquo fecerit, pectet decem aureos, si probari potuerit; sin autem, iuret cum duobus de quatuor cognominatis sue collationis, et sit creditus.

34. **De membro debilitato.** Item quicumque hominem in aliquo membro percusserit, si ea occasione vim membri amiserit, pectet cautum quod superius dictum est de membro absciso.

35. **De palo.** Item quicumque alicui extra domum suam⁴ palum miserit per anum, pectet ducentos aureos, et exeat inimicus, si probari potuerit; sin autem, salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus, vel iuret⁵ solus, et respondeat ad reptum; quod quereloso magis placuerit.

CAPITULUM XIII.

1. **Quod nemo pro consilio respondeat.** Mando itaque quod nemo pro consilio respondeat, neque pectet calumpniam. Respondeat tamen ille qui consilium Christianum vendendi dederit. Et etiam mando quod quilibet per se pectet calumpniam licet in adiutorium sit alterius, et rixa sit aliena.

¹In facie alicuius E.

²In facie *om.* P.

³Alium *ad.* E.

⁴Extra domum suam.

⁵*Post vocem iuret incipit denuo F.*

2. **Quod quicumque in bando venerit pectet excepta uxore.** Quod quicumque in bandum venerit ad auxilium alicui prebendum, pectet quamcumque calumpniam fecerit dupplatam, licet sit filius vel consanguineus, excepta uxore; uxor enim licet in bandum veniat sui mariti, aut maritus in bandum sue uxoris,¹ neuter eorum proinde habet aliquid pectare, quia una erit calumpnia amborum.

3. **De eo qui uxorem defenderit alienam.** Siquis autem uxorem alienam defenderit, pectet trecentos solidos, et exeat inimicus.

4. **De eo qui alimenta vendiderit Sarracenis.** Et quicumque arma, aut alimenta Sarracenis vendiderit, vel asportaverit, precipitetur, si probari potuerit; sin autem, salvet se² cum duodecim vicinis, et sit creditus; vel iuret solus, et respondeat ad reptum; quod concilio magis placuerit.³ Vocamus autem alimenta, panem, caseum, et omne genus cibi, quod possit mandī, exceptis peccoribus vivis.

5. **De servo qui Christianum occiderit vel percusserit.** Item si quis servus aut Maurus alicuius hominem⁴ percusserit, vel occiderit, dominus eius pectet quamcumque calumpniam fecerit, vel mittat dampnatorem in manu querelosi dominus servi, eligendo quod magis voluerit.

6. **In quibus calumpniis alcaldes non habeant partem.** Preterea mando quod neque palacium, neque alcaldes habeant partem in calumpnia deonestationis, neque impulsione, neque capillorum, neque in calumpnia reptoni, nisi reptum⁵ in concilio, aut in foro, aut in curia, vel ad portam iudicis factum fuerit. Predictae autem calumpnie sunt pacientis. Tamen quartam partem⁶ calumpnie debent exigere⁷ alcaldes, et reservare ad opus murorum, et reddere rationem peccunie huiusmodi calumpniarum.

7. **De violatione monumentorum.** Mando etiam quod quicumque hominem desepelierit, pectet quingentos solidos, quia eum violenter expulit a domo sua.

¹Aut maritus . . . . uxoris *om.* F.

²Iuret P.

³Quod . . . . placuerit *om.* P.

⁴Christianum *ad.* E.

⁵Reptum *om.* P. F.

⁶Quarta pars P. F.

⁷Colligere P.

8. **De eo qui lapides sepulcri furatus fuerit.**¹ Siquis etiam lapides² sepulcri furatus fuerit, vel aliter ceperit, furti actione respondere teneatur.³

9. **De eo qui pannos mortuorum furatus fuerit.**⁴ Quicumque etiam pannos mortuorum furatus fuerit, pectet quingentos solidos, quia sepulcrum violavit; sin autem, pro quolibet istorum salvet se cum duodecim vicinis, et sit creditus.

10. **De eo qui de muliere aliena se iactaverit.** Quicumque de uxore se iactaverit aliena, pectet trecentos solidos, et exeat inimicus, si probari potuerit, sin autem, salvet se cum⁵ duodecim vicinis, vel respondeat suo pari.

11. **De ea que parentibus invitis nupserit.** Item mulier que parentibus invitis nupserit, sit exheredata, atque parentum suorum inimica.

12. **Quod nemo sine querimonioso respondeat.** Mando etiam quod nemo pro calumpnia sine quereloso respondeat,⁶ nec etiam pro debito, nisi petitor tam⁷ calumpnie⁸ quam⁹ debiti fideiussores dederit, quod quicumque calumpniam aut debitum postea exegerit,¹⁰ fideiussores pectent pulsato debitum illud dupplatum.¹¹

13. **De confratre alcaldibus conquerente.** Item mando quod quicumque alcaldibus vel iudici conquerentem¹² pignoraverit propter pactum confratrie, reddat pignora dupplata, iudicique et alcaldibus insuper decem aureos componat.

14. **De ministeriali extraneo.** Item quicumque ministerialem alterius termini in termino Conche laborantem invenerit, capiat eum sine calumpnia¹³ donec se redimat.¹⁴ Hoc facimus, ut ministeriales vicini¹⁵ magis lucrentur, et¹⁶ etiam omnes aldeani veniant ad forum civitatis.

¹*Separatio non intercedit* E.

²*Lapidem* E.

³*Tenetur* P. E.

⁴*Separatio non intercedit* E.

⁵*Cum om.* P.

⁶*Respondeat sine quereloso* E.

⁷*Non* P. F.

⁸*Calumpnia* E.

⁹*Sed* P. F.

¹⁰*Quicumque ipsum debitum postea exegerit* P. F.

¹¹*Duplicatum* E.

¹²*Conquerenti vel iudici* P. F.

¹³*Sine calumpnia om.* P. F.

¹⁴*Sine calumpnia ad.* F.

¹⁵*Vicinos* P.

¹⁶*Ut ad.* E.

15. **De occiso absque propinquis.** Item quicumque hominem occiderit propinquos non habentem, diffidiet eum, et colligat calumpnias dominus, in cuius radice steterit. Si autem in nullius steterit radice,¹ diffidiet pro eo quem occisus fecerit propinquum, et calumpnias colligere preceperit. Si autem sine lingua transierit, neque in alicuius² radice steterit, diffidiet pro eo, et colligat calumpnias qui eum sepelierit, et ei maiorem presterit honorem.

16. **De bestia ad medietatem.** Item quicumque bestiam suam dederit ad medietatem, et eam receptor³ perdiderit, pectet medietatem bestie, et non plus; si autem bestia⁴ interierit, nichil pectet receptor,⁵ iurando tamen quod culpa sua non est mortua.

17. **De eo qui rem suam tenendo pecierit.** Item quicumque rem suam tenendo ab aliquo⁶ eam pecierit, reddat eam⁷ dupplatam, sicut fur, ei cui⁸ petita fuerit, et palacio novenas, nisi possessor ab aliquo eam⁹ emerit.

18. **De eo qui accomodatum negaverit.** Quicumque accomodatum, velut¹⁰ aratrum, ventilabrum, furcam, et huiusmodi non dederit, cum requisitum fuerit, pectet dampnum quodcumque inde evenerit sacramento querelosi usque ad quinque mencales; a quinque usque ad decem sacramento querelosi et unius vicini; a decem et supra sacramento querelosi et duorum vicinorum.

19. **De latrinis.** Item quicumque latrinam ad oculum alicuius¹¹ callis discoopertam tenuerit, pectet cotidie quinque aureos, donec eam cooperiat. Latrina etiam que fetorem calli sive vicinitati fecerit, et usque ad tres dies¹² post ammonitionem dominus latrine fetorem non prohibuerit, pectet cotidie unum aureum, donec illud¹³ vetet. Pro istis autem calumpniis pignoret almutazaf, et dividat cum quereloso, sicut forum est.

¹Radice steterit E.

²Nullius P. F.

³Receptor *om.* P. F.

⁴Bestia *om.* P. F.

⁵Receptor *om.* P. F.

⁶Alio *ad.* E. ab aliquo *om.* P. F.

⁷Ei E.

⁸A quo E.

⁹Illam P. F.

¹⁰Vel F.

¹¹Alicuius *om.* P. F.

¹²Tercium diem P.

¹³Illum E. illuc F.

20. **De fenestris prohibitis.** Item quicumque parietem sue domus in curia habuerit aliena, si in eo fenestram facere voluerit, aperiat¹ eam in alto a pectoribus et supra domus parietis. Fenestra autem habeat in amplo manum tantum, et non plus. Siquis autem eam inferiorem fecerit, aut latiore, pectet cotidie domino curie unum aureum iudicique et alcaldibus, donec eam claudat.

21. **De alluvionibus domorum.** Item mando quod una domus recipiat alluvionem alterius,² sicut visum fuerit iudici et alcaldibus, donec aqua exeat ad callem, vel³ ad locum precipicii. Sterquilinum vero nullus in radice faciat aliena, nisi in exitu tantum. Et quicumque⁴ domum edificare voluerit, accipiat terram in exitu concilii. Siquis autem cautum⁵ legis fregerit, pectet cotidie quinque aureos, donec illud emendet iuxta quod statutum est.

22. **De expeditione vicini a collatione.** Mando etiam quod nulla collatio respondeat pro vicino qui sibi datus non fuerit, neque illi⁶ scriptus fuerit in patrone.⁷ Similiter vicinus numquam se de collatione expediat, donec omnis peccunia sit soluta, pro qua collatio fuerit obligata ipso existente vicino. Post expeditionem quippe non tenetur respondere pro obligatione collationis postea facta, sive debito. Expeditio fiat die sabbati ad vespas, vel dominica die ad missam.

CAPITULUM XIV.

1. **Quod omnis homicida pectet ducentos aureos et octavam partem trecentorum solidorum et exeat inimicus.** Mando etiam quod quicumque homicidium perpetraverit pectet calumpniam⁸ ducentorum aureorum et mihi⁹ octavam partem trecentorum solidorum. Residuum vero istorum solidorum vobis remitto pro Dei amore et vestra dilectione. Isti enim trecenti

---

¹Accipiat F.

²Alicuius P.

³Vel om. E.

⁴Siquis P.

⁵Istius ad. E.

⁶Ille E.

⁷Patrono E.

⁸Calumpnias P. F.

⁹Michi E. F.

solidi mei sunt de iure ad faciendum de istis¹ quod mihi² visum fuerit; homicida autem postquam calumpnias solverit, et octavam partem homicidii, exeat inimicus. Verumptamen antequam pectet calumpnias,³ aut exeat inimicus,⁴ debet diffidiari die dominica in concilio hoc ordine.

2. **Quod propinquiore parentes mortui diffident homicidas tantum et non alios et hoc sit in exquisitione alcaldum.** Propinquiore parentes mortui ea die⁵ in concilio omnes illos qui percussores et occisores, et etiam feriendi preceptores fuerint, diffident usque ad quinque, et non plus. Et si quatuor, vel tres, aut duo fuerint tantum factores homicidii, ipsi soli diffidentur, et non alii; similiter si unus tantum fuerit homicida, ipse solus diffidietur, et non alius.⁶ Quapropter mando, ne aliquis diffidiet eos qui immunes fuerint a culpa homicidii, aut propter hodium⁷ aut amorem peccunie; quod quicumque diffidatus fuerit, et homicidium negaverit, videant alcaldes, et diligenter inquirant, si accusatus culpam habuerit in homicidio, necne; et si culpam habuerit, pectet, et exeat inimicus, sicut dictum est. Si culpam non habuerit, nec pectet, nec exeat inimicus. Sed tamen si diffidatus se promiserit testibus probare, se culpam in homicidio non habuisse, det eos usque ad terciam diem veneris, et respondeant⁸ ad reptum; sin autem, minime valeant.

3. **De incognito qui diffidiare voluerit.** Sed quia sunt multi qui non sunt de parentela mortui, et tamen cupiditate calumpniarum faciunt se parentes, et etiam posset contingere, quod ipse homicida, ut melius componat, facit se diffidiare scienter⁹ ab aliquo suo ignoto consanguineo, unde ad omnem istam scatimam expellendam mandamus, quod quicumque ignotus vicinum diffidiare¹⁰ debuerit primo det fideiussores valituros in concilio, quod omnem suam parentelam faciat pacatam pro satisfactione quam receperit, ita quod nullus hac

---

¹Illis P. F.

²Michi P. F.

³Calumpnias *om.* P. F.

⁴Inimicus *om.* P. F.

⁵Dominica *ad.* E.

⁶Similiter . . . . alius *om.* P.

⁷Odium E.

⁸Respondeat E. F.

⁹Scienter *om.* P.

¹⁰Diffiduciare F.

de causa eum inquietet; quod si non fecerit, neque isti valeat diffidiatio, neque alteri satisfactio. Et fideiussoribus datis iuret etiam cum duobus vicinis, quod nemo consanguineus mortui est in termino propinquior eo: hoc facto, respondeat ei suspectus.

4. **De eo qui inimicum suum salutare debuerit.** Mandamus etiam quod quicumque inimicum suum salutare voluerit, salutet eum in concilio die dominica, et non alibi.

5. **Quod nemo pro uno homicidio nisi semel diffidiet.** Et nullus pro uno¹ homicidio diffidiet nisi semel, et in concilio tantum.

6. **Quod diffidiator attreguet inimicum suum usque ad primam (diem) Veneris.** Postquam querimoniosus die dominica, ut dictum est, inimicos suos diffidiaverit, attreguet eos statim usque ad diem Veneris primam. Et si ad illam diem Veneris non venerit satisfacere, diffidiator occidat eum sine calumpnia. Tamen non cadat a causa, donec tertia dies Veneris sit transacta a die qua eum diffidiaverit, sicut in sequentibus dicetur.

7. **De uno diffidiato qui coram alcaldibus fuerit manifestus.** Si unus tantum fuerit diffidiatus, et in die Veneris coram alcaldibus fuerit manifestus, pectet calumpnias, et sit in perpetuum inimicus. Si autem negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur; vel iuret solus, et reptetur. Et hoc sit in electione querelosi. Si vero reptatus fuerit, et in campo ceciderit, pectet calumpnias, et exeat inimicus in perpetuum. Si forte victor extiterit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio.

8. **De duobus diffidiatis manifestis.** Si duo fuerint diffidiati, et in die Veneris ambo fuerint manifesti, simul pectent omnes calumpnias; deinde eligat querimaniosus quis diffidiatorem exeat inimicus in perpetuum, et quis per annum.

9. **De duobus diffidiatis quorum unus fuerit manifestus et alter non.** Et si unus² fuerit manifestus et alter non, manifestus³ pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus in perpetuum; alter vero iuret cum duodecim vicinis, et salutetur, vel iuret solus, et respondeat ad reptum, quod querelosus maluerit.

¹Uno *om.* E.

²Diffidiator *ad.* E.

³Et . . . manifestus *om.* E.

Si pugnaverit, et vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio. Si victus fuerit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus per annum. Si autem ambo negaverint, eligat querelosus quis eorum pugnet. Et si vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio. Si autem victus fuerit, pectet medietatem calumpniarum,¹ et exeat inimicus in perpetuum: alter² vero salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Si forte complere non potuerit, pectet medietatem calumpniarum, et exeat inimicus per annum.

10. **De tribus diffidiatis manifestis.** Si tres fuerint diffidiati, et omnes in die Veneris fuerint manifesti, simul pectent omnes calumpnias.³ Deinde eligat querelosus quis eorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum: tertius vero salutetur. Si unus trium diffidiorum fuerit manifestus, et alii non, manifestus pectet medietatem calumpnie, et exeat inimicus in perpetuum. Deinde eligat querelosus quis duorum residuorum pugnet. Et si puginator⁴ victus fuerit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus per annum.⁵ Si vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio. Tercius vero salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Si autem complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

11. **De tribus diffidiatis quorum duo fuerint manifesti et alter non.** Et si duo fuerint manifesti, et tertius non, manifesti pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis manifestorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum. Tercius vero salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Si autem complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

12. **De quatuor diffidiatis manifestis.** Si quatuor fuerint diffidiati, et omnes in die Veneris fuerint manifesti, simul pectent omnes calumpnias supradictas.⁶ Deinde eligat querelosus quis diffidiorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum: duo vero residui salutentur.

13. **De uno manifesto et alii non.** Et si unus fuerit manifestus, et tres non, manifestus pectet medietatem calumpnie, et exeat inimicus in perpetuum. Deinde eligat querelosus quis

¹Calumpnie P.

²Alius E. F.

³Post vocem simul pectent omnes calumpnias F. *interrumpitur*.

⁴Puginator om. P.

⁵Per annum om. P.

⁶Pectent supradictis calumpnias P.

trium residuorum pugnet; et si vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio; si autem victus fuerit, pectet medietatem calumpnie, et exeat inimicus per annum:¹ uterque eorum duorum salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Et qui complere non potuerit,² exeat inimicus per annum.

14. De quatuor diffidiatis quorum duo fuerint manifesti et duo non. Si vero duo fuerint manifesti, et duo non, manifesti pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis manifestorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum: deinde uterque³ residuorum salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Qui autem complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

15. De quatuor diffidiatis quorum tres fuerint manifesti et unus non. Si tres fuerint manifesti, et quartus⁴ non, manifesti pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis illorum⁵ trium⁶ exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum: tercius manifestus salutetur. Quartus autem, qui negaverit, salvet se cum duodecim vicinis. Qui complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

16. De quinque diffidiatis manifestis. Si quinque fuerint diffidiati et omnes in die Veneris fuerint manifesti, simul pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis diffidiatorum exeat inimicus per annum et quis in perpetuum. Tres residui salutentur.

17. De quinque diffidiatis quorum unus fuerit manifestus et quatuor non. Si vero unus fuerit manifestus, et quatuor⁷ non, manifestus pectet medietatem calumpnie, et exeat inimicus in perpetuum. Deinde eligat querelosus quis aliorum pugnet: si vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio; si ceciderit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus per annum; quilibet aliorum salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Qui autem complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

18. De quinque diffidiatis quorum duo fuerint manifesti et tres non.⁸ Si duo fuerint manifesti, et alii non, manifesti

¹In perpetuum P.

²Non compleverit E.

³Duorum *ad.* E.

⁴Unus E.

⁵Istorum P.

⁶Trium *om.* E.

⁷Alius P.

⁸Non intercedit seperatio E.

pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis manifestorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum: uterque vero aliorum salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Qui autem complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

19. **De quinque diffidiatis quorum tres fureint manifesti et duo non.** Si tres fuerint manifesti, et duo¹ non, manifesti pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis manifestorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum. Tercius autem manifestorum salutetur. Quilibet vero negantium salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur, Qui autem complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

20. **De quinque diffidiatis quorum quatuor fuerint manifesti et unus non.** Si autem quatuor fuerint manifesti, et unus non, manifesti pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis manifestorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum: duo vero residui manifesti salutentur: quintus autem, qui negaverit, salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Si autem complere nequiverit, exeat inimicus per annum.

21. **De uno diffidiato qui ad placitum non venerit.** Item si unus fuerit diffidatus, et ad diem Veneris satisfacere non venerit, ipse² pectet omnes calumpnias, et exeat inimicus in perpetuum.

22. **De duobus diffidiatis qui ad placitum non venerint.** Si duo fuerint diffidiati, et nullus eorum venerit ad placitum, eligat querelosus quis eorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum; et etiam pectent omnes calumpnias, sicut forum est.

23. **De duobus diffidiatis quorum unus venerit ad placitum et alter non.** Si vero unus venerit, et alter non, et ille qui venerit, fuerit manifestus, pectet medietatem calumpniarum, et exeat inimicus per annum: si autem iste negaverit, ille qui non venerit, pectet medietatem calumpnie, et exeat inimicus in perpetuum: inconfitens vero salvet se cum duodecim vicinis, vel iuret solus, et respondeat ad reptum, quod quereloso magis placuerit. Si pugnaverit, et vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio. Si autem victus fuerit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus per annum.

---

¹Alii P.

²Eo ipso E.

24. **De tribus diffidiatis quorum unus venerit ad placitum et duo non.** Si vero tres fuerint diffidiati, et unus venerit ad placitum, et duo non, illi qui non venerint, pectent omnes calumpnias, et exeant inimici, unus in perpetuum, et alter per annum. Ille autem qui venerit, salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Si forte complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

25. **De tribus diffidiatis quorum duo venerint ad placitum et alter non.** Si autem duo venerint, et tercius non, ille qui non venerit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus in perpetuum. De duobus¹ vero qui venerint, eligat querelosus quis eorum pugnet; et si vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio: si victus fuerit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus in perpetuum. Tercius salvet se cum duodecim² vicinis, et salutetur. Si forte complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

26. **De tribus diffidiatis qui ad placitum non venerint.** Si nullus trium diffidiorum venerit ad placitum, simul pectent omnes calumpnias. Deinde eligat querelosus quis eorum exeat inimicus per annum, et quis in perpetuum: tercius cum venerit, si calumpnie fuerint pacate, salutetur.

27. **De quatuor diffidiatis quorum unus venerit ad placitum et tres non.** Si quatuor fuerint diffidiati, et unus eorum³ venerit ad placitum, et alii non, illi qui non venerint ad placitum⁴ pectent omnes calumpnias; et unus eorum exeat inimicus per annum, et alter in perpetuum: tercius cum venerit, si⁵ calumpnie fuerint pacate, salutetur: quartus cum⁶ venerit, salvet se cum duodecim vicinis et salutetur. Si forte complere non potuerut, exeat inimicus per annum.

28. **De quatuor diffidiatis quorum duo venerint ad placitum et duo non.** Si duo venerint, et duo non, illi qui non venerint, exeant inimici, unus per annum, et alter in perpetuum; et pectent omnes calumpnias. Duo⁷ autem qui venerint, quilibet eorum salvet se cum duodecim vicinis et salutetur. Qui forte complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

---

¹Duorum P.

²Duobus E.

³Eorum *om.* P.

⁴Ad placitum *om.* E.

⁵Et P.

⁶Qui P.

⁷De duobus E.

29. **De quatuor diffidiatis quorum tres venerint ad placitum et unus non.** Si tres venerint, et unus non, ille qui bon venerint, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus in perpetuum. Unus trium qui venerit, pectet medietatem calumpniarum, et sit inimicus per annum, si pugnaverit, et victus fuerit. Si autem vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio: in electione tamen sit querelosi, quis eorum pugnet. Duorum vero quilibet salvet se cum duodecim vecinis, et salutetur.¹ Qui forte complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

30. **De quatuor diffidiatis quorum nullus venerit ad placitum.** Et si nullus quatuor diffidatorum venerit ad placitum, omnes simul pectent calumpnias supradictis. Et unus eorum exeat inimicus per annum, et alter in perpetuum. Duo vero qui non fuerint inimici,² paccatis calumpniis, cum venerint, salutentur.

31. **De quinque diffidiatis quorum unus venerit ad placitum et quatuor non.** Si quinque fuerint diffidiati, et unus venerit, et quatuor non, illi qui non venerint, pectent omnes³ calumpnias. Et unus eorum exeat inimicus per annum, et alter in perpetuum. Duo vero, paccatis calumpniis cum venerint, salutentur. Quintus autem qui venerit⁴ salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Si vero complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

32. **De quinque diffidiatis quorum quatuor venerint ad placitum et unus non.** Si quatuor venerint et unus non, ille qui non venerit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus in perpetuum. Deinde eligat querelosus quis eorum, qui venerint, pugnet. Et si vicerit, derreptetur in campo, et salutetur in concilio. Si ceciderit, pectet medietatem calumpnie, et sit inimicus per annum. Tres alii quilibet salvet se cum duodecim vicinis, et salutentur.⁵ Qui forte complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

33. **De quinque diffidiatis quorum tres venerint ad placitum et duo non.** Si tres venerint et duo non, illi qui non venerint pectent omnes calumpnias, et exeant inimici, unus per annum, et alter in perpetuum. Trium vero qui venerint, quilibet salvet se cum duodecim vicinis, et salutentur.⁶ Qui forte complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

---

¹Salutentur P.

²Inimici om. P.

³Incipit denuo F.

⁴Quilibet P.

⁵Salutetur E.

⁶Salutetur E.

34. **De quinque diffidiatis quorum duo venerint ad placitum et tres non.** Si duo venerint, et tres non, illi qui non venerint, pectent omnes calumpnias, et exeant inimici, unus per annum, et alter in perpetuum. Tercius illorum qui non venerint,¹ paccatis calumpniis cum venerit,² salutetur. Duorum vero qui venerint, quilibet salvet se cum duodecim vicinis, et salutetur. Qui forte complere non potuerit, exeat inimicus per annum.

35. **De quinque diffidiatis quorum nullus venerit ad placitum.** Si de quinque diffidiatis nullus venerit ad placitum,³ omnes simul pectent omnes calumpnias, et unus eorum exeat inimicus per annum, et alter in perpetuum: tres vero paccatis calumpniis cum venerint,⁴ salutentur.

36. **Qua die querimoniosus cognominet in concilio quis sit inimicus per annum et quis in perpetuum.** Et cum querimoniosus in tertia die Veneris pro illis qui non venerint ad⁵ placitum, inclusus fuerit, tunc in sequenti prima die dominica post placitum in concilio cognominet quem vult, ut exeat inimicus in perpetuum et quem per annum.

37. **Quod diffidiatu habeat perdere qui ad placitum non venerit.** Diffidiatum autem quicumque⁶ ad placitum non venerit, perdat omnes facultates quasque habuerit pro supradictis calumpniis, tam mobile, quam radicem,⁷ donec omnes calumpnie sint paccate.

38. **De eo qui bona homicide defenderit.** Et quicumque aliquid de bonis illis⁸ defenderit, pectet omnes calumpnias fugitivi homicide.

39. **De computatione rerum homicide.** Siquis etiam aliquid de substantia fugitivi⁹ tenuerit tradat illud iudici et alcaldibus, et ipsi habeant potestatem vendendi, impignorandi, roborandi quecumque de suis habere potuerint, donec habeant calumpniarum reddintegrationem.

40. **Quomodo habeat suspectum occultantem bona homicide.** Ille vero quem ipse iudex et alcaldes¹⁰ crediderint aliquid

¹Venerit P.

²Paccatis . . . . . venerit om. P.

³Ad placitum venerit E.

⁴Cum venerint paccatis calumpniis E.

⁵Ad om. P. F.

⁶Quicumque diffidiatum E.

⁷Radice P.

⁸Homicide fugitivi E.

⁹Homicide ad. E.

¹⁰Ille vero quem ipsi P. F.

de substantia homicide occultare, satisfaciat eis iurando cum duobus vicinis, et sit creditus.

41. **De eo qui de bonis homicide aliquid comparaverit.** Siquis etiam aliquid de bonis homicide comparaverit, antequam calumpnias pectet, non valeat ei.

42. **Qualiter homicide habeat solvere.** Calumpniam autem homicidii pectet homicida, postquam fuerit convictus, ad tres novem dies; ita quod¹ in prima novena pectet terciam partem predictae calumpnie in ropa, et aliam terciam² in secunda novena in ganato, et aliam terciam in tertia novena paccet³ in auro. Sed si forte usque ad tres novem dies totam calumpniam non pectaverit, sic ut dictum est, pro eo quod remanserit, parentes mortui abscindant ei manum dexteram, et insuper exeat inimicus.

43. **Quantum valeat aureus⁴ calumpnie.** Quicumque autem aureos pro calumpnia solvere habuerit, pectet eos secundum computationem trium menalorum et dimidii.

44. **Quod iudex teneat homicidam in captione.** Iudex autem teneat homicidam⁵ in captione, nisi dederit superlevatores pro supradicta calumpnia.

45. **De superlevatore qui homicidam habere nequiverit.** Et si superlevatores eum habere⁶ ad placitum, sicut forum est, non potuerint,⁷ pectent omnes calumpnias quas superlevaverint. Si pectare non potuerint, intrent in captione iudicis, donec pectent.

46. **Diffidatores colligant calumpniam si iuste diffidiaverint.** Diffidatores etiam, sive sit unus, sive plures, colligant partem calumpniarum⁸ que eos contigerit, et non alius, si iuste diffidiaverint.

47. **De eo qui calumpniam aliquam fecerit et fugiendo captus fuerit.** Siquis hominem percusserit, aut occiderit, et fugiendo captus fuerit a iudice, vel alcaldibus, et in illa captione aliquis consanguineorum illius, quem occiderit, vel percusserit, seu alius qui non sit consanguineus, eum percusserit, aut occi-

---

¹Itaque E.

²Partem *ad.* E.

³Paccet *om.* E.

⁴Aureos P.

⁵Homicida P. F.

⁶Habere *om.* P.

⁷Habere *ad.* P.

⁸Calumpnie P.

derit, antequam de iure convincatur, pectet calumpniam quamcumque fecerit dupplatam, et exeat inimicus. Si vero alii qui non sint¹ alcaldes, eum ceperint, nec deffenderint, donec det superlevatores ad forum Conche, et percussus aut occisus fuerit in manibus eorum, interfectores aut percussores dupplent quamcumque calumpniam fecerint.

48. **De illis qui fugientem ceperint.** Captores² vero nisi captum tenuerint,³ et custodierint, donec iudici atque alcaldibus presentent, et forte effugerit, captores pectent omnes calumpnias, Captores autem⁴ nichil pectent pro occasione capti, qui⁵ contra eorum valuntatem percussus aut interemptus est.

49. **De eo qui hominem captum occiderit.** Quicumque captum occiderit, sive in villa, sive extra⁶ pectet calumpniam quamcumque fecerit dupplatam.

---

¹Sunt P. E.

²Raptores E.

³Tenuerint *om.* P.

⁴Ideo P. F.

⁵Quia E.

⁶Contra E.

